

Prof. Petar Matijašević

Naime, ovakva je stvar; kod interpretacije onoga što je rekla drugarica iz Slovenije. Mislim da je bilo krivo shvaćeno glede one takozvane diskriminacije. Dala se je jedna samokritika naših škola i uslijed toga je došlo do toga kao da je škola došla u jedan diskriminatorni položaj, a ne da smo se mi njima nametnuli. Ja sam barem to tako shvatio. O tome sam raspravljao i s drugim drugovima i žalim da je došlo do tog položaja, da se je tako postavila cijela stvar. Vjerujem da se radi samo o necjelovitom shvaćanju situacije.

Prof. Terezija Dobrenić

Na sve ovo shvaćanje, slobodno ću nadodati svoje shvaćanje. Mislim da smo dobro shvatili kolegicu iz Slovenije, a to je želja da se nađe modus kako bi kadrovi iz Slovenije, a koji su uvijek bili naši odlični studenti i vrlo cijenjeni kod nas, mogli na neki lakši način nastaviti školovanje na drugom stupnju studija. Dalje, da se uvaži da su oni stekli specijalnu spremu prvog stupnja na Pedagoškoj akademiji u Ljubljani, te u tom smislu apelira na nas da razmotrimo taj problem. Profesora Matijaševića sam shvatila, iako nije bio dovoljno jasan u tom smislu, kako mu je žao da se kaže da se baš Slovenija diskriminira, jer je upravo i on defektološki početak imao u Sloveniji. U tome je cijeli nesporazum. Jesam li Vas dobro interpretirala kolege.

* * *

Iza toga su bila data obavještenja o organizaciji daljnjeg rada u sekciji. Za rad u sekcijama se prijavio 151 učesnik. Od toga u sekciji za rad s mentalno retardiranim 52 učenika, u sekciji za problematiku socijalne patologije — prijavilo se je 27 učenika. Za rad u logo-sekciji prijavilo se je 22 učesnika. U sekciju za problematiku gluhih i nagluhih, prijavilo se 20 učesnika. Za rad u sekciji za tjelesnu invalidnost, prijavilo se 13 učesnika, a za sekciju sljepoće i slabovidnosti se prijavilo 11 učesnika. U opću sekciju se prijavilo 6 učesnika.

Svaka sekcija ima svog voditelja koji će podastrijeti uvodni referat o osposobljavanju kadrova s njihova užeg područja, a zatim će se preko diskusije prisutnih učesnika rada sekcija formulirati prijedlozi za zaključke ovog savjetovanja sa gledišta pojedinih stručnih defektoloških područja.

Rad sekcijских zasjedanja se odvijao tokom čitavog poslijepodneva prvog dana zasjedanja.

Drugi dan zasjedanja

Drugi dan zasjedanja učesnika savjetovanja se odvijao u plenarnom sastavu i najprije su voditelji sekcijских zasjedanja, ili njihovi zamjenici pročitali prijedloge zaključaka, donesenih na sekcijским zasjedanjima, nakon čega se razvila diskusija.

Sekcija za rad s mentalno nedovoljno razvijenima

1. Učesnici su u diskusiji istakli potrebu što prisnijeg povezivanja i suradnje svake defektološke škole sa specijalnim školama i drugim speci-

jalnim ustanovama te društvenim organizacijama. Ova bi se suradnja u najskorijoj budućnosti trebala konkretizirati u izradi programa rada za umjereno retardirane, a treba da obuhvati i ostale probleme mentalne retardacije.

2. Osjeća se potreba za potpunijim osposobljavanjem defektologa za rad s umjereno retardiranimima.

3. Većina je diskutanata istakla deficijentnost poznavanja odgojnih područja koja su potencirano potrebna u produženom boravku, za rad u slobodnim aktivnostima, u radu s umjereno retardiranimima, ukratko, uopće u radu s mentalno retardiranim djecom i omladinom.

4. Naglašena je tendencija strukturiranja studija defektologije kao usmjerenog studija s jednim odgojnim područjem i eventualno s jednim opće obrazovnim predmetom.

5. U studij defektologije unijeti kolegij odnosno sadržaj dijagnostike u mentalnoj retardaciji, kao bazu za rad defektologa u komisijama za kategorizaciju i u svim ostalim vidovima timskog rada.

6. Istaknuta je potreba permanentnog upoznavanja završenih defektologa s najnovijim naučnim dostignućima iz područja mentalne retardacije u obliku povremenih seminara, savjetovanja, simpozija i sl.

7. Zahtijeva se da u stručnom osposobljavanju mentalno retardirane omladine općeobrazovne predmete predaju defektolozi.

8. Zahtijeva se beneficirani radni staž za defektologe struke mentalne retardacije.

Sekcija s područja tjelesne invalidnosti

Izrazita kompleksnost tjelesne invalidnosti nameće specijalizaciju za adekvatan stručni rad s pojedinim grupama fizičko oštećenih i kronično bolesnih. Zbog zahtjeva za usko specijaliziranim kadrovima u okviru procesa rehabilitacije potrebno je jasno naznačiti naziv radnih mjesta na kojima bi radili defektolozi s područja tjelesne invalidnosti. Trebalo bi omogućiti interfakultetski ili intergrupni studij, koji bi osigurao potreban profil stručnjaka za rad u predškolskom, u školskom odgoju, u predmetnoj nastavi, savjetovanju pri izboru zvanja, rekreaciji, patronažnoj službi, radu s odraslima te osposobljavanju i praćenju rehabilitanata u induktriji. Također je neophodno razmotriti pravnu regulaciju i njezino provođenje, kojom bi trebalo obavezati ustanove da tjelesno invalidnim i dugotrajno bolesnim osobama osiguraju stručni i pedagoški tretman u procesu njihove rehabilitacije. A to znači da će na taj način defektolozi, osposobljeni za rad s tjelesnim invalidima, biti postavljeni na adekvatna radna mjesta. Osjeća se potreba za određenim zakonskim odredbama, koje bi regulirale praksu studenata VDP, koji ne nalaze otvorena vrata u svim ustanovama. Zbog raznolike i mnogobrojne populacije tjelesnih invalida, koja zahtijeva velik broj defektologa, predlaže se osamostaljenje odsjeka tjelesne invalidnosti, a u perspektivi otvaranje postdiplomskog studija.

Sekcija za problematiku sljepoće i slabovidnosti

1. Sistem studija bi trebalo organizirati tako, da studenti uz studij sljepoće i slabovidnosti dobiju i spremu općeobrazovnog predmeta. ALTERNATIVA:

2. Studij sljepoće bi trebalo kombinirati sa studijem mentalne retardacije.
3. U toku studija treba izvršiti usmjerenje za pedagoški i rehabilitacijski rad s osobama oštećena vida.
4. U toku I godine studija studenti treba da dobiju osnovna znanja o svim kategorijama hendikepiranih osoba.
5. Programom studija osigurati da steknu više znanja iz područja patologije i rehabilitacije vida. Predlažemo da Vijeće VDS razmotri mogućnost stvaranja uvjeta za nastavak studija za svršene studente I stupnja studija, bilo u Zagrebu, bilo izvan Zagreba.

Sekcija za odgoj djece i omladine s poremećajima u ponašanju

1. Utvrđeno je da se ova skupina diplomiranih defektologa sastoji od podjednakog broja bivših studenata polivalentnoga i bivalentnoga, odnosno usmjerenoga studija, a iz te činjenice proizlaze i raznolika iskustva i stavovi u odnosu na dosad završeni studij.

2. Naglašeno je da je ova studijska grupa unutar defektologije strukturirana kao najmlađa, nije se razvijala kao posebno znanstveno i studijsko područje ni u jednoj kadrovskoj školi u nas prije, a formira kadrove za rad u vrlo raznolikim i složenim uvjetima, često u ustanovama koje su opterećene zastarjelim koncepcijama i tome odgovarajućom organizacijom i stavovima.

3. Defektolozi ove struke rade već sada na raznolikim radnim mjestima koja se odnose na detekciju, dijagnosticiranje, tretman, te rad s maloljetnicima nakon otpusta iz ustanova kao i na radnim mjestima unutar raznih stručnih službi. Iz toga proizlazi potreba da se tokom studija formira jedinstvena pedagoško-terapeutsko-rehabilitacioni stručnjak, koji će zadovoljiti zahtjevima tih raznolikih radnih mjesta.

4. Posebno treba istaknuti funkciju defektologa ove struke kao dijagnostičara na različitim radnim mjestima, koji će vladati različitim metodama i tehnikama rada, pa u studiju treba o tim potrebama voditi računa.

5. Studijem treba formirati takvog stručnjaka koji će u interdisciplinarnom pristupu tretmanu maloljetnika znati formirati vlastiti program rada za individualni i grupni rad s tom populacijom.

6. Defektolog ove struke, upravo zbog svojih funkcija i uloge, mora vladati takvim stručnim znanjem, da može s jedne strane uspješno samostalno ostvarivati svoje zadatke i funkcije u odgojno-rehabilitacionom procesu, a s druge strane s razumijevanjem i uspjehom surađivati na ostvarivanju, organiziranju pa i naučnom izučavanju kompleksnog tretmana djece i omladine s poremećenima u ponašanju, kao i odraslih osoba u suradnji s ostalim stručnjacima i zainteresiranim društvenim faktorima na ravnopravnom stručnom nivou.

7. On mora u sebi integrirati osnovne naučne zasade specijalnih naučnih područja i različitih naučnih disciplina. Uz solidna stručna znanja mora posjedovati i široku opću kulturu, a uz to vladati određenim vještinama i tehnikama rada osobito na području slobodnih aktivnosti.

8. Kao opći zahtjev izražen je stav da studij za sada treba biti bivalentan, s time da se kombinira studij odgoja osoba s p. u p. sa studijem m. n. r., odnosno sa studijem jednog nastavnog predmeta, a kod toga bi prednost trebalo davati predmetima takozvanih odgojnih područja.

9. Isto tako istaknut je jedinstven zahtjev o pojačanom osposobljavanju stručnjaka za kreativnu primjenu metodičkih znanja. U tu svrhu treba pojačati zastupljenost svih oblika vježbi i prakse kao i sve oblike nastave koji aktiviraju studenta. Utvrđene su i velike objektivne poteškoće u provođenju praktičnih vježbi s obzirom na lokaciju i nerazvijen sistem ustanova. To ukazuje na potrebu da se obvezatno formiraju, te adekvatno kadrovski i materijalno opreme takve ustanove koje će moći poslužiti kao ogledne. Treba angažirati sve društvene snage za osnivanje novih oglednih ustanova.

10. S obzirom na stupanj razvoja naučne misli na ovom području u nas, potrebno je u formiranju ovih kadrova voditi računa o njihovu uvođenju u metodologiju znanstvenog rada. Za diplomirane defektologe potrebno je postepeno razraditi i osigurati mogućnost specijalizacije i postdiplomskog studija. U znanstveno-istraživački rad koji treba intenzivirati, treba uključivati i diplomirane defektologe.

11. Zbog formiranja stručnjaka ranije navedenog profila treba sadašnji nastavni plan i program proširiti i produbiti novim predmetima i sadržajima: defektološka dijagnostika, osnove kriminologije, forenzična psihijatrija, penologija, osnove kibernetike, praktikum slobodnih aktivnosti i jedan kolegij za uvod u znanstveno-istraživački rad.

12. Jednoglasno je izražen zahtjev da, stvaranjem odgovarajućih zakonskih propisa treba osigurati socijalni status koji defektologu ove struke pripada po njegovoj društvenoj ulozi. Pored kadrovske škole, stručnih službi, podrške čitavog društva, izražen je stav, da će i defektolozi sami doprinijeti kvalitetom svog stručnog rada i svojim društvenim angažmanom u afirmaciji svoje struke i svog zvanja.

Sekcija zasjedanja stručnjaka za problematiku gluhoće i naglušnosti

1. Potrebno je predvidjeti hitnu reformu postojećeg studija na VDS, jer se ona nameće kao preduvjet poboljšanju oformljenja stručnih defektoloških-surdoloških kadrova.

2. Predviđena koncepcija surdo studija je monovalentni stručni usmje reni studij, zasada pretežno na specijalno-pedagoškoj platformi, uz studij jednog obrazovnog predmeta ili jednog odgojnog područja predviđenog nastavnim planom osnovnoškolskog obrazovanja gluhe i nagluhe djece i omladine.

3. Postoji i mogućnost bivalentnog stručnog defektološkog studija; pod »A« — surdo, a pod »B« — logopedije ili pak mentalne nedovoljne razvijenosti.

4. U novi studijski plan i program nužno je ukomponirati surdološku dijagnostiku i osnove znanstveno-istraživačke djelatnosti.

5. Studij struke treba započeti od prve godine, odnosno prvog semestra studija.

6. Bilo bi potrebno već od iduće školske godine započeti s novim nastavnim planom i programom studija defektologije, a s time i surdo struke.

7. Definitivnu koncepciju sistema surdo studija treba donijeti uz suglasnost svih zainteresiranih stručnih i društvenih struktura.

8. Putem stalnog kontinuiranog stručnog usavršavanja doprinositi poboljšanju stručne strukture surdoloških stručnjaka.

9. U zajednici s defektološkim kadrovskim školama Ljubljane i Beograda ponovno detaljno proučiti mogućnost kontinuiranog nastavka studija završenima I-stupnja surdo studija,

10. Predvidjeti organiziranje poslije diplomskog studija iz domene rehabilitacije osoba s poremećajima sluha.

11. Katedre za studij problematike rehabilitacije osoba s poremećajima sluha postepeno osamostaljavati i jačati na kadrovskom i materijalnom planu, kako bi uspješno doprinosile razvoju surdološke znanosti — putem usavršavanja teorije i prakse.

Sekcija za logopediju

1. Sistem logo studija neka bude usmjeren s jednim »B« predmetom. To znači pod »A« je logopedija, a pod »B« slijedeći predmeti, odnosno struke: mentalna nedovoljna razvijenost, naglušost i gluhoća, tjelesna invalidnost, materinji jezik, književnost, fonetika.

2. Prva godina studija treba biti opća za sve studente.

3. Predlažu se ovi novi kolegiji: logopedski praktikum, logopedska dijagnostika, govorne i jezične vježbe.

4. Posebno se predlaže da bude više zastupljena praksa i to da bude izvođenje prakse podijeljeno u nekoliko vremenskih termina.

Sekcija za opće probleme

1. Za afirmaciju defektologa i defektologije nužno je potrebno da defektolozi ne budu samo usko stručni, nego i društveni radnici.

2. Smatra se da je dosadašnji dijapazon defektološkog djelovanja u okviru klasičnih specijalnosti preuzak, a naročito za područje djece i omladine, te da bi trebalo uključiti u defektološko područje djelovanja i druge kategorije koje imaju smetnje u socijalnoj integraciji, a pogotovo starije osobe.

3. Preporuča se da lokalni organi stipendiraju formiranje određenog broja kadrova, pogotovu u okviru onih specijalnosti koje se nalaze na njihovu području.

4. Osjeća se potreba uvođenja predmeta defektološka dijagnostika, u kojem bi se tretirali opći problemi dijagnostike i stvaranje posebnih instrumenata, a kasnije dijagnostike na pojedinim specijalnim područjima.

5. Postoji potreba, to je vrlo interesantno, i polivalentnog defektologa, a naročito u organima uprave, redovnim osnovnim školama, u industriji, u zdravstvu, dijagnostičkim centrima i savjetovaništima, koju bi trebalo potkrijepiti zahtjevima republičkih organa.

6. Postoji potkrijepljeno mišljenje koje ističe, da u prve dvije godine studija budu obuhvaćeni opći bazični defektološki predmeti, a da se kasnije vrši usmjeravanje po specijalnostima.

7. Potrebno je da se diplomirani defektolozi sastaju svake druge godine radi izmjene iskustva i stručno-naučnih noviteta.

Predsjedavajući

Čuli smo kratke prijedloge zaključaka naših sekcija i ja bih molio da povedemo diskusiju o tome. Kao što vidimo, u odnosu na formiranje defektologa, odnosno reformu njihovog studija, ima vrlo različitih mišljenja. Molim da pojedini diskutanti uzmu učešća bilo u obrazloženju pojedinih stavova i predloženih zaključaka, ili pak u njihovoj preformulaciji. Možda ima i nekih novih problema koji ovim predloženim zaključcima i nisu bili dotaknuti.

Prof. Gojko Zovko

Na našoj sekciji je bilo prisutno svega 14 učesnika. To je bila sekcija za sljepoću i slabovidnost. Uz predložene zaključke bilo je i niz drugih mišljenja i pogleda, koje ja i nisam izložio. Možda ću o nekim sada nešto i reći.

Slušajući ove zaključke, stječe se dojam da je diskusija bila manje-više u svim sekcijama plodna i uspješna i da se mogu naslutiti izvjesne zajedničke crte. Što bih ja želio reći načelno o pitanju defektološkog kadra? Po mom mišljenju, pitanje formiranja defektološkog kadra i pitanje profila defektologa je jedna problematika koja treba da bude dugoročan zadatak u tom smislu, da reforma studija bude naš konstantan zadatak. Mi bismo morali stalno ispitivati potrebe prakse postojećih ustanova, perspektivu razvoja tih ustanova, karakteristike populacije čiju rehabilitaciju vršimo i na toj osnovi u zajednici sa svim zainteresiranim društvenim službama, stručnim i naučnim institucijama doći do zajedničkih zaključaka.

Hoću naglasiti, da bi tu bilo kakva brzopletnost bila pogrešna. Tu moramo biti krajnje strpljivi, krajnje konsekventni i postupni. Vrlo je važno da smo i veoma tolerantni za različita mišljenja, kako bismo na koncu mogli doći do jedne kongruencije mišljenja, do slaganja mišljenja, koje bi zapravo moglo biti prihvatljivo za sve nas. Međutim, ja osobno nemam iluzija u tom smislu, da bismo mi mogli jednog dana formirati idealan kadar; tj. idealan profil koji bi odgovarao za sve kategorije, a isto tako i za pojedine kategorije. Drugim riječima, to defektološko područje u svojoj širini je toliko heterogeno u čitavom svom kompleksu, da je jako teško naći ono što je zajedničko. Na tome svakako treba raditi. S druge strane i svako pojedino područje je također heterogeno, jer je i tu čitav raspon od otkrivanja djeteta, pa do najstarije dobi. Rekao bih, da je tu potrebna jedna konstituirana, manja ili veća pomoć ili tretman u manjem ili većem stupnju. Prema tome mi trebamo i defektologa pedagoga koji će raditi u nastavi, kao i defektologa za nepedagoške poslove. Rekao bih, da trebamo defektologa koji će u teoriji i u praksi naći svoje pravo mjesto i koji će imati svoj definirani posao.

Ovdje je bilo lijepo rečeno, a mislim da će to i prihvatiti, da je potreba za defektološkom dijagnostikom. Krajnje je vrijeme da naš defektolog u komisiji za kategorizaciju, i bilo na kom drugom mjestu, dobije u ruke instrument s kojim će moći raditi. U prilog tome bi trebalo predložiti da visoke škole i Društvo defektologa preko pojedinih projekata počnu raditi na tome.

Za mene je jedno pitanje, po mom mišljenju, bitno i suštinsko. To je pitanje ovog Uvodnog defektološkog seminara. Ja sam o tome s drugom žutinićem dosta diskutirao. Pitanje je bilo od prilike postavljeno ovako:

»Je li defektologija struka? Naravno, na to se pitanje nadovezuje — Je li defektologija nauka?« Ako je struka, tada se za tu struku treba i mora formirati profil.

Drugo je pitanje koje bi se moglo, ali se ne mora postaviti. Je li u obrazovanju defektološkog kadra (pedagoškog smjera) primarna defektološka sprema, ili je primarno ono drugo — sprema za općeobrazovni predmet? Šta je tu zapravo primarno? Ja sam se svojevremeno trudio da dokažem kako je primarno ovo defektološko, jer je samo razumijevanje oštećenja i razumijevanje posljedica tog oštećenja, s obzirom na ličnost u cjelini hendikepa, kao i razrješavanje tih problema hendikepa, vrlo široko područje rada gdje se defektolog može angažirati. Tu postoji problematika i potreba zahvaćanja rehabilitacije ličnosti u cjelini. U tom smislu bi se moglo raditi na izgradnji jednog profila defektološkog kadra. Međutim, htjeli ili ne, naša postojeća situacija, a prije svega zakonski normativi i regulativi, upućuju nas na to, da naš defektolog ovakav kakav se sada formira, vrlo često dolazi u težak, a u nekim institucijama i neravnopravan, položaj u odnosu nastavnik—odgajatelj. Govori o pedagoškoj instituciji. To je posljedica prakse, posljedica stanja, posljedica heterogene strukture unutar zavoda, institucije i sl. Ja mislim, da mi danas dolazimo, bar za pedagoško područje, do jednog rješenja koje ste vi svi skupa predložili, a to je rješenje da u spremanju defektološkog kadra treba respektirati i jednu i drugu oblast. Ja ostajem kod toga, da bi i u sistemu monovalentnog studija trebala biti primarna, zapravo gro materije, osnovna defektološka oblast, osnovna defektološka struka, tako da bi naš defektolog, u perspektivi, dobio i predmet. Prema tome bi postojala i potreba da se obrazuje i takav profil kadra koji bi mogao zadovoljiti sve potrebe na onim radnim mjestima i na onim nivoima gdje je potrebno vršiti izvjesna organizacijska sagledavanja, organizacijske poslove, eventualno stručne poslove itd. U nas je bio prijedlog da to bude prva godina. Bilo je mišljenja da bude i prva i druga. Mi smo taj prijedlog imali i ranije. Mi smo i u našoj Školi diskutirali o tome da bi trebalo stariji studij zapravo postaviti samo s glave na noge, a to bi bilo ovo: »Da budu prve dvije godine polivalentne, a kasnije usmjerene«. U nas je došlo do izražaja mišljenje da nijedan defektolog koji nosi naziv defektolog, ne bi trebao da dođe u praksu a da baš nikakvog pojma nema o svim kategorijama. On bi morao imati najnužnije informacije ili osnovna znanja jer, kako je iznijela kolegica Žagar koja radi u Savezu slijepih kao pedagog-instruktor koji odlazi po terenu i susreće razne kategorije djece a posebno je usmjeren na slijepe, može naići i na druge probleme i na druge kategorije, te često mora dati i osnovne informacije, osnovna uputstva, mora razumjeti suštinu problema. A druga je stvar, kako je rekao jedan kolega iz Ljubljane, da se sve više javlja i multiplih — višestrukih oštećenja, ili, kako bi neki rekli, kombiniranih oštećenja. Tako postoji potreba i za jednim širim sagledavanjem cjelokupne defektološke problematike.

Prema tome, zajedničko u našem studiju bi trebalo i zajednički slušati, zajednički definirati i to zajedničko osigurati. Osigurati ga i kao jednu široku bazu na kojoj ćemo kasnije moći usmjeravati studente u užu specijalizaciju, U kojoj će se formi to dati, da li u formi jednog predmeta, da li će to biti kumulacija nekih drugih znanja, to je drugo pitanje, to je stvar razrade programa. Sigurno je, i ja bih na tome pledirao, da bi nam trebala takva

osnova, što ne isključuje mogućnost da netko, tko se posebno interesira, odmah želi da se usmjeri, pa već iz prve godine može na izvjestan način samoinicijativno raditi na nekom određenom području. Svi bi trebali imati neka osnovna znanja iz svih područja. Vrlo je lijepo predložila grupa koju je vodio prof. Kovačević, a to je kontinuirano praćenje nas samih i praćenje naše prakse. Mi moramo osluhivati praksu, mi moramo studirati tu praksu, mi moramo stalno nastojati da udovoljimo potrebama te prakse i čak da u sistemu studija gledamo razvoj naše prakse i teorije perspektivno. Trebali bismo, zapravo, defektologa kreatora, a ne defektologa imitatora, koji će samo primjenjivati naučeno.

U tom bi smislu trebalo postaviti studij. U nas je čak izneseno i mišljenje da bi za pojedine kategorije trebalo vršiti i izbor kandidata, bolje reći planiranje defektološkog kadra. Jedno od mišljenja koje se kod nas pojavilo je bilo i mišljenje da sadašnji zakonski propisi, a vidio sam to i na području socijalne patologije, ne samo da ne sankcioniraju postojeću praksu, nego zapravo koče da pojedine institucije u nekim oblastima i dobiju adekvatan kadar. Konkretno u nas je poznato da imamo u nekim institucijama takvu kadrovsku strukturu, da imamo nedefektologe i defektologe, ljude različitih stručnih profila. Mislim da bi zakonski na izvjestan način trebalo i u materiju regulirati, da se osigura prodor mladim ljudima u te institucije. Ne bih želio govoriti o negativnim tendencijama koje se događaju, da defektolog dođe u situaciju da dobije takvo radno mjesto gdje je unaprijed sigurno da će promašiti, da neće uspjeti. Pretpostavljam da su to odstupanja.

U cjelini uzevši, defektolog se uspješno snalazi. Zato bi trebalo raditi na doradi zakonske materije. Prema tome svi oni ljudi koji se danas nalaze u praksi, bez obzira jesu li defektolozi ili nedefektolozi, nitko ih zakonski ne goni niti bi ih trebalo goniti. Ali bi trebalo osigurati zakonski, kad netko iz te institucije ode, da onda prednost ima defektolog, i to defektolog adekvatnog smjera i profila, koji će moći zadovoljiti te potrebe tako da se ne bi desilo, da mi stalno primamo mlade ljude ovog i onog profila i govorimo kako defektološka škola ne sprema taj profil. Mi među našim diplomiranim studentima, odnosno upisanim, imamo već i velik broj diplomiranih koji imaju i pedagošku akademiju i defektologiju. Moram reći da se dešava, da se i sad primaju u specijalne ustanove ljudi koji nemaju defektologiju. Možda bi direktor institucije i rukovodeći organ, kao i pedagoški rukovodilac, trebali obavezno biti defektolozi. To je možda teško ostvariti i to je samo kao ideja za razmišljanje. Nemojte je uzeti strogo.

Predsjedavajući

Postoji i takva situacija da se u pojedinim organizacijama za radna mjesta gdje bi trebali da rade defektolozi, čak niti ne predviđa defektolog. Sigurno je da u pojedinim našim institucijama, koje se isključivo bave defektološkim radom, imamo čak prevalenciju nedefektoloških kadrova. U okviru njihovih samoupravnih akata donose se i takve statutarne odredbe, koje ponekad idu na uštrb defektologa i sankcioniraju postojeće stanje. Ono što je drug Zovko napomenuo, trebalo bi više istaći, da na rukovodećim mjestima u institucijama koje spadaju u defektološko područje rada, moraju biti defektolozi bilo tog ili onog smjera. Postoji neka određena teškoća, da naši organi uprave nemaju, ja bih se usudio da kažem, nemaju integracije, ili pak ne

žele da je imaju, da u okviru samoupravnih akata daju neke izvjesne sugestije, kako i na koji način treba kreirati pojedina radna mjesta i koji stručnjaci na pojedinim radnim mjestima trebaju raditi.

Mislim da bi se o tim stvarima trebalo daleko više razgovarati i da mi na ovom savjetovanju ne možemo riješiti ovaj problem. Mi možemo inicirati probleme, ali je sigurno da bi naši nadležni organi trebali bilo kroz neko savjetovanje ili pak kroz neke druge oblike upozoriti institucije kako da se zapošljavaju defektološki kadrovi, a ne da se na nova radna mjesta defektologa uključuju nestručni ljudi.

Dr Ljubomir Savić

Slušao sam predložene zaključke koje su pojedine grupe defektologa donijele i ja doista nemam što da kažem. Međutim bih želio da u sklopu zaključaka koje stvarate za budući rad vaše Škole da vam sugeriram jedan prijedlog, pogotovo što se sada nalazimo na kraju decenija rada Škole. Diplomski radovi studenata koji su veoma vrijedne stvari, jer svaki od njih predstavlja mali istraživački rad, vrijedni su za objavljivanje i smatram da bi trebala Škola da pokrene ediciju diplomskih radova. Ne mora to da bude štampano, ali može biti u nekoj lijepoj tehnici umnoženo i u odgovarajućem broju primjeraka pripremljeno možda u 500, 800 ili 1000 primjeraka, što je sasvim dovoljno. To smatram da bi bilo vrlo korisno. Bilo bi korisno svima budućim defektolozima, kojima bi poslužilo kao literatura i uvid u ono što je već rađeno na tom polju, jer se vrlo često dešava da mnogi ljudi jednu te istu temu obrađuju a pri tome i ne znaju da je već o toj temi netko pisao. S druge strane, tako objavljeni diplomski rad predstavlja već jedan mali rad, kreativni rad svakoga od nas koji može sutra da posluži u stvaranju jedne nove defektološke biblioteke, jedne nove literature, i najzad, treće, diplomski rad na taj način postaje dokument koji je potpisao profesor, koji mu je priznao stručnost, a samim tim bi se ti radovi valorizirali od mnogo većeg broja čitalaca, nego što je to samo na relaciji profesor—student na diplomskom radu. Ovakvo publicirani diplomski radovi se prakticiraju na mnogim unizervitetima, to nije ništa novo, i oni mogu predstavljati temeljni prilog razvoju defektologije. Prema tome, nizu zaključaka koji su donijeti, ja bih predložio i ovaj.

Borka Todorović

Ja bih željela nešto reći u vezi sa seminarom koji će se organizirati za pedagoške radnike na području defektologije, o kome je jučer bilo riječi. Ako ponovo postavimo pitanje koje je prof. Zovko ovdje postavio, a to je šta je s našeg stanovišta primarno, da li defektološka struka ili jedan općeobrazovni predmet, i ako na to pitanje odgovorimo da je s našeg stanovišta ipak defektološka struka primarna, onda se meni postavlja pitanje zašto se nije organizirao takav seminar za defektologe koji će se osposobiti da predaju jedan općeobrazovni predmet. Ja mislim da bi se s time izbjegli mnogi problemi koji su se jučer javili. Drugo, prijedlog koji je dala, odnosno zaključak grupe, koja se jučer bavila općim problemima u vezi izobrazbe polivalentnih defektologa za određena radna mjesta, mislim da bi o tome stvarno trebalo razmišljati jer su sada b DR Njemačkoj, na Humboldtovom

univerzitetu prvi put primili završene maturante. Oni inače školuju završene pedagoge u dvogodišnjem studiju. Ove godine su prvi put primili maturante s tim, da ih osposobe za određena radna mjesta kao što su u dijagnostici ili industrijski psiholog i to ih misle polivalentno osposobiti.

Dr Skaberne

Drugarice i drugovi! Ja bih ako dozvolite nastavio diskusiju druga dr Savića. Naša sekcija odgajatelja neprilagođene omladine SDDJ je već uzela u program, budući da izdaje priručnike, da se objavljuju i diplomski radovi. Na zadnjoj sjednici je bilo zaključeno da republička rukovodstva do slijedeće sjednice, koja će biti 19. II u Zagrebu, donesu prijedloge za te diplomatske radove, za koje se na pojedinim školama smatra da su na takvoj visini, da se objave. Mi moramo zahvaliti i Saveznom sekretarijatu za zdravstvo i socijalnu politiku, dok je još postojao, a ujedno i svim našim humanitarnim organizacijama, kao što su Savez slijepih, Savez gluhih, Savez za pomoć mr osobama, koji su podržavali naše prijedloge, da se daje dio dobitka lutrije u svrhu štampanja priručnika i udžbenika. Drugo, s obzirom na zaključke koje smo mi ovdje slušali, mislim da bi bilo jako zgodno da prije nego se ti zaključci objave, da ih Škola sredi i daje skupa sve ono što se možda malo ponavlja. Smatram da će to biti sigurno interesantan dokument, koji će vašu školu, a i druge škole, dići na viši nivo.

Dr Franjo Tonković

Ja bih htio reći da nakon ovoga što smo sada zaključili, da se zaključci formiraju nakon ove naše sjednice, dakle kad se vratimo kući, ja ne bih imao nešto naročito da kažem. Međutim, htio bih se ipak pridružiti sugestiji koju je dao dr Savić, a isto tako dr Skaberne, u vezi sa štampanjem, objavljivanjem određenih diplomskih radnji. I naša sekcija, Tiflosekcija SDDJ također je odlučila da pristupi štampanju diplomskih radnji iz područja sljepoće i slabovidnosti. To još dosad nismo učinili jer nismo imali sredstava, a nadam se da ćemo ih imati ubuduće. U vezi s generalnim zaključcima — mislim da se iz ovih izvještaja pojedinih naših sekcija vidi da imade stvari koje su u svim tim sekcijama došle kao nešto zajedničko, što bi moglo ući u naše zaključke. Prije svega, svagdje je izražena potreba da se VDŠ na neki način potruži da se u studij na pojedinim grupama, mislim da je jedini izuzetak *mr*, uvede jedan školski, nastavni ili odgojni predmet. Drugo, čini mi se da je došlo do izražaja i to kao jedan jedinstven sastav, da danas, koliko god je jako narasla materija, koliko god se znanje iz pojedinih specijalnosti umnožilo, da mi ne možemo ostati isključivo u okviru proučavanja čiste specijalnosti, to mislim na slučajeve kod slijepih, koji su samo slijepi, nego da moramo također voditi računa i o određenom usvajanju znanja samih studenata i iz drugih područja, budući da se danas sve više susrećemo sa slučajevima kombinirane, multiple oštećenosti. Treće, čini mi se da smo također svi prihvatili sugestiju Komisije za opće probleme studija, da razmotrimo mogućnost uvođenja jednog polivalentnog studija za ona radna mjesta, koja nisu primarno defektološka, odnosno za one institucije koje se ne bave primarno ili se uopće dosad možda nisu bavile tim problemima, ali gdje takvi problemi postoje. To su, recimo, osnovne škole. To mi je drago

— to je fantastična ideja. Dalje, mislim da je također izražen jedinstven stav u odnosu na dilemu da li osposobljavati samo pedagoške kadrove ili osposobljavati još i ostale profile stručnjaka za područje rada u defektologiji. Došlo je do izražaja mišljenje da mi trebamo, odnosno naša škola da također pruža i takve stručnjake. Dakle, izvanpedagoške stručnjake. Kako će se to organizirati i u kojoj će se to mjeri uspjeti organizirati to je pitanje o kojemu mi danas ne bismo mogli razgovarati, niti donijeti zaključke, kao što je rekao i dr Škaberne kad je govorio da nema smisla da se sada donose zaključci, odnosno da se definitivno formuliraju. Dakle to ne bi bilo moguće, ali u svakom slučaju čini mi se da se mi u tome slažemo. Eto, to su samo neki principi za koje sam smatrao da ih je potrebno bilo iznijeti i da bi se vidjelo da se mi uglavnom slažemo.

Baldo Ban

Želim reći nekoliko riječi kao prilog ili prijedlog za unapređenje suradnje između VDS i defektologa u praksi, odnosno službi, i ustanova u kojima je veći broj članova stručnog kolegija, ili bi trebalo da budu defektolozi. Govorim u ime grupe savjetnika Republičkog zavoda za socijalni rad, koji rade na poslovima dječje i omladinske zaštite, prvenstveno na radu s djecom i omladinom s poremećajima u ponašanju. Predlažem VDS da razmotri mogućnost permanentnog surađivanja nas savjetnika s odgovarajućim kolegijem profesora u vezi suradnje s našim terenskim ustanovama. Mislim, da bismo tako doprinijeli unapređenju studija naših budućih kadrova. Po jednom drugom kolosjeku suradnja već postoji. To je suradnja s našom republičkom sekcijom DDH. Ona se dobro razvija i tu smo na dobrom putu. Od posebnog značenja suradnje sa VDS bi bila suradnja na programiranju rada defektologa. Mi se u Hrvatskoj nalazimo u fazi klasifikacije i diferencijacije ustanova i samog tretmana. Prema našem programu, ako ne dođe do nekih većih odstupanja, do kraja ove godine trebali bismo imati otvoren Zavod za mentalno retardirane delikvente. Također planiramo otvaranje ustanove za djecu i omladinu s poremećajima u ponašanju s karakternim promjenama uslijed oštećenja centralnog nervnog sistema.

Za diskusiju me je ponukala i diskusija druga dekana o problemu zapošljavanja defektologa. Kakvo je sadašnje stanje u tom pogledu na našem području rada? Dužan sam vas ovdje izvijestiti da se u našoj republici intenzivno radi na razvijanju novih tipova ustanova, a to su Centri za resocijalizaciju. U četiri regije republike su oni već u toku za otvaranje. U jednoj regiji je otvoren takav centar, a u drugoj se predviđa do kraja o.g., a u trećoj i četvrtoj tokom 1973. g. Te ustanove zahtijevaju kreaciju novih oblika rada, a svakako i novih kadrova defektologa. Tu se radi o značajnom broju novih radnih mjesta.

Trebamo pripremiti jedan broj defektologa i za rad na dijagnostici. U tom radu osjećamo nedostatak u pripremljenosti postojećih kadrova. U našim nalazima nam nedostaje ova materija od strane defektologa. Radi toga se naši defektolozi često nađu u nekoj minus poziciji u odnosu na druge stručne strukture.

S obzirom na spomenuta nova radna mjesta, mogu vas obavijestiti da ovog momenta u Hrvatskoj treba 85 defektologa koji su završili studijsku grupu socijalne patologije. Od 18 dječjih domova u njih 7 imamo 380 registri-

rane djece s izrazitim oblicima »PUP«-a, a da u tim ustanovama imamo samo jednog defektologa. Zatim u 11 ustanova takvog tipa imamo 320 mentalno retardirane djece, a s njima radi, slovom i brojem samo 4 defektologa. Prema tome, evo novih radnih mjesta. Dalje, u našim dijagnostičkim centrima danas nedostaje 12 defektologa, koji bi odmah trebali sjesti i početi raditi. U odgojnim zavodima nam nedostaje 18 defektologa. Možda vam je poznato da je prošli tjedan bio raspisan natječaj za 3 defektologa. Bila su primljena 3 nastavnika razredne nastave i na taj način smo izgubili ova mjesta. Istina i ti su primljeni pod ugovorom da se upišu na VDS, ali su naši mlađi defektolozi ostali časovito bez radnih mjesta, njima namijenjenih.

Još samo jedno u vezi s problemom koji je dekan spomenuo o pokrivanju radnih mjesta. Postavlja se pitanje, gdje su nama defektolozi kao direktori naših ustanova? Mogu vam reći slijedeće. U našim ustanovama se, nažalost, rijetko susrećemo s takvim defektolozima koji su se i šire društveno, afirmirali i koji šire poznatu problematiku ustanove, a i koji su zaista voljni da konkuriraju na mjesta za direktore ustanova. Ako nam se takvi pojave, mi ih nastojimo svakako zadržati, jer je u našim ustanovama mjesto rukovodioca namijenjeno u prvom redu defektologu.

Uz ovo što je rečeno o profilu defektologa za našu populaciju, preporučio bih da se malo informiramo i o postpenalnom tretmanu, jer nam je on vrlo značajan, a posebno u novim oblicima šireg zahvaćanja poluotvorenih i otvorenih oblika putem centra za resocijalizaciju.

Stevo Žutinić

Prije svega mislim da ovih nekoliko zaključaka koje smo čuli iz pojedinih sekcija, kao i cjelokupna diskusija pokazuje i potvrđuje opravdanost održavanja ovakvih skupova. Prilično približavanje u nekim zajedničkim pitanjima i sistematizacija pojedinih problema govori, da ako ćemo se i nadalje tako angažirati, da ćemo doći do željenih ciljeva. Želio bih najprije da potvrdim da je polivalentna defektološka sprema nužna svuda.

Ne treba se osvrtni na to zašto, jer mi konstatiramo da je ona nužna i u osnovnoj školi, gdje imamo standardne profile učenika po svojim strukturama i sposobnostima. Mislim da kod nas nijedno oštećenje nije čisto, isključivo, nego je uvijek popraćeno raznim drugim popratnim devijacijama. Prema tome mislim, da je ovakva, šira informiranost, neminovna na svakom radnom mjestu gdje radi defektolog. Postavlja se pitanje da li polivalentna defektološka baza za sve, ili treba polivalentni studij za neke. Ja mislim da jako puno opravdavanja nema za polivalentni studij za neke. To govorim zato, što ovog časa nisam u stanju sagledati što je to, odnosno što bi to trebalo značiti za određena radna mjesta na koja mi upućujemo. Moram odmah reći, da mi, kad govorimo o nekim nastavnim radnim mjestima, imamo u vidu pojedine zdravstvene ustanove, pojedine socijalne ustanove, pojedine službe, pa najčešće ulogu defektologa u komisiji. Osim toga kad govorim o pojedinoj kategoriji, odnosno o pojedinoj specijalnosti defektologa, također govorim o neka dva smjera, o nastavniku-defektologu, odnosno defektologu za dijagnostiku itd. Međutim, mislim da dijagnostika kao disciplina unutar organizacije studija treba da bude prisutna i da bude pružena svakom defektologu. Jer defektolog u komisiji treba da bude upravo onaj koji je najbolji majstor u procesu odgoja i obrazovanja, odnosno edukaciji, jer je jedina

svrha kategorizacije da dijete uputimo na odgoj i obrazovanje. Prema tome on mora biti taj edukator koji na temelju određenih pokazatelja, određenih nalaza drugih stručnjaka, određuje na kakav vid rehabilitacije, na kakav vid odgoja i obrazovanja se upućuje pojedino dijete. Sad bih se htio zadržati na onom vrlo delikatnom području o čemu diskutiramo i jučer i danas, a mislim da je potpuno razumljivo, jer na koncu nisu naši defektolozi krivi što su se sada našli u situaciji da se bore da li su oni spremni da ostanu na tim radnim mjestima gdje su se našli u ono vrijeme, dok mi još nismo raščistili neke stvari. Nisu krivi. Međutim, teško je sada govoriti o tome tko je kriv. Zakonski propisi koji su se počeli stvarati tek šezdesetih godina počevši od »Pravilnika« pa do zakonskih propisa iz područja socijalne zaštite, iz područja specijalnog školstva i iz područja socijalnog osiguranja itd., imali su svoj put razvitka, ali uvijek vezan i na mogućnosti. Mi smo još davno propisali u Zakonu o specijalnim školama u čl. 39, gdje kaže u 1. stavu — da za nastavnika i odgajatelja za rad u specijalnim školama postavlja se osoba koja ima višu ili visoku defektološku spremu. To je refren koji uvijek vrijedi, ali se moramo ograditi od toga. Već u stavu 2. govori se o nastavnica predmetne nastave na pojedinim radnim mjestima. U stavu 3. se govori o nastavnicima pojedinih odgojnih područja gdje se govori sramežljivo, neodređeno, da ima i jedno i drugo, ali se ne kaže na koji je način stečeno. Zakonodavac je već tada znao da se ne može očekivati da ta defektološka sprema bude stečena putem studija, jer je to tada bilo apsurdno, budući da nismo mogli dobiti takve kadrove, a niti ih danas možemo dobiti. Zato dolazi do pojedinih takvih palijativnih rješenja. No, postavlja se pitanje — ono što je prof. Zovko ovdje naćeo — mislim da je to, ako ništa drugo, jako dobro, jako pozitivno, da smo sistematizirali te probleme i da za njih tražimo rješenja, tražimo odgovore. Postavlja se pitanje šta je to predmet defektologije, odnosno, tamo kaže, prednost defektologa na pojedinim radnim mjestima, a ja postavljam pitanje: koji defektolog, na kojem radnom mjestu? Govoriti samo o prednosti, a ne reći za koga i na kojem radnom mjestu, mislim da je to vrlo jednostrano gledano. Mi smo u popisu školskih kvalifikacija, decidirano kazali za svako radno mjesto, kakvu kvalifikaciju tražimo. I ono što je prof. Zovko rekao za specijalnog pedagoga, odnosno školskog pedagoga u specijalnim školama, apsolutno tražimo defektološku spremu. Čak šta više, kažemo da treba imati visoku defektološku spremu ili pedagošku — stečenu studijem na filozofskom fakultetu ili na drugim fakultetima, te dosadašnji I stupanj defektoloških škola. To znači da su oni defektolozi koji su završili I stupanj, a kasnije upisali pedagogiju, za nas idealni školski pedagozi, dobri organizatori, dobri voditelji, dobri pomagaći u organizaciji nastave u našim školama.

Dakle, ni jednog časa ne mislimo da bi organizator toga rada bio nedefektolog. Ista stvar vrijedi za direktore, iako to nije decidirano rećeno. Ipak ne mogu tome dati prednost, mi opet moramo biti realni, jer smo imali situaciju da nismo imali defektologa, i da su pojedini nastavnici i pedagozi redovnih škola nama vrlo dobro došli, vrlo dobro vodili, vrlo dobro razvijali pojedine specijalne škole kao organizatori, uz vlastitu ambiciju, vlastito zalaganje. Prema tome, kad ovo govorimo, nemojno ni časa pomišljati na konkretne ljude koji se danas nalaze u nekim našim specijalnim školama na rukovodećim mjestima. Ali sasma sigurno da zatvaramo vrata, da na rukovodeća mjesta ulaze nedefektolozi. Jer, ne mogu da shvatim, da netko

tko ne pozna karakter oštećenja, tko ne pozna mogućnosti pojedine kategorije djece, napose vrlo složenu strukturu rada s njima, da bude direktor netko koji to ne zna, nego upravo treba da bude poznavatelj svega toga.

No međutim moramo tu biti vrlo oprezni, kad je riječ o pojedinim radnim mjestima unutar pojedinih specijalnih škola. Ja ne znam da li je moguće o tome sada govoriti. Prije svega moramo konstatirati da ne možemo generalizirati ništa — već trebamo poći od kategorije, od radnog mjesta do radnog mjesta. Nije isto biti nastavnik u višim razredima specijalne osnovne škole za *mnr* djecu, ili biti nastavnik hrvatskog jezika ili matematike u višim razredima osnovne škole za slijepu djecu ili za gluhu djecu, ili za nagluhu djecu, a napose za tjelesno-invalidnu djecu — ne mislim na cerebralno oštećeno dijete, nego drugu invalidnu djecu, a posebno za djecu s *pup*.

Ma imamo jedan uspon, jedan diapazon naših stavova u tom pogledu. Idemo od jedne krajnosti — u pozitivnom smislu — od mentalne retardacije gdje tražimo isključivo defektološku spremu, pa do socijalne patologije gdje i u samoj koncepciji — gotovo je uključujemo u osnovne škole kad je riječ o edukaciji — a mislim u školskom dijelu rada ne tražimo defektološku spremu stečenu studijem. Međutim naglašavam, da uvijek i na svakom ovom mjestu i u svakoj ovoj situaciji, prednost ima onaj, i to piše doslovno u našoj nomenklaturi, koji ima stručnu spremu i s jednog i s drugog aspekta, stečenu putem studija. Doslovno rečeno: »prednost u pogledu zapošljavanja«.

To nije bezrazložno; nego kad se dogodi da se raspiše natječaj i javlja se netko, tko ima Uvodni defektološki seminar, na radno mjesto nastavnika u višim razredima osnovne škole za tjel. inv. djecu, gdje se ne traži isključivo defektološka sprema, a javlja se i jedan matematičar koji je ima i studijem stečenu, i pravno i sudski dobit će mjesto onaj koji ima maksimalnu spremu. Mislim da je to garancija, da mi želimo u svakom slučaju, u svakoj situaciji kad možemo popuniti radno mjesto maksimalnom — spremom — kandidata. Ono što je prof. Zovko naćeo — mi smo o tome imali već dosada, dosta rasprava, nevezanih i neoficijelnih. U vezi s tim, šta je to defektologija, i u kojoj mjeri je i na koji način prisutna, odnosno šta je to nakon različite prisutnosti defektologije na raznim mjestima, u sastavu raznih materijala? Šta je to defektologija, kad je prisutna, recimo, u obrazovnoj strukturi, u obrazovnom sadržaju kod predmetnog nastavnika kod ove kategorije, kod one kategorije itd.? Mi nismo to raščistili.

Ja ne znam da li je to, kad govorimo o defektologiji, neki začim koji začinjava neke sadržaje koji su neminovni za taj rad. Pri različitim materijama upotrebljavati različito sredstvo — da li je to to? Mi moramo i to raščistiti. Mi ne negiramo struku, mi ne negiramo da se defektologija kreće u pravcu razvijanja kao nauke, ali na isti način, recimo, druge nauke se infiltriraju međusobno, biologija je prisutna u kemiji, biologija je prisutna u domaćinstvu, biologija je prisutna svugdje. Prema tome mislim mi moramo otpilike pokušati naći definiciju — šta je to defektologija u pogledu ovog zadatka, napose kad govorim o procesu odgoja i obrazovanja, pa joj onda naći mjesto adekvatno unutar našeg studija. Kad govorim o onom općem, polivalentnom defektologu, ja ga teško sagledavam u osnovnoj školi, o čemu je ovdje oduševljeno govoreno. Šta bi on trebao da radi? Da soli pamet nekome, da govori o tome. Ili bi trebao biti nešto drugo. Da se mi borimo

da svi prosvjetni radnici dobiju neka elementarna znanja s područja specijalne pedagogije i s druge strane da infiltriramo naše pojedine specijaliste defektologe u osnovne škole tamo gdje treba, kao što je logoped, za što se borimo; da infiltriramo čak i tiflopedagoga tamo gdje imamo, ili ćemo imati, slabovidnu djecu, jer nismo ni konceptijski raščistili kako tretirati slabovidno dijete, kako tretirati nagluho dijete koje je u osnovnoj školi, a sve više toga ima.

Da li je nama racionalnije adaptirati možda radna mjesta u redovnoj osnovnoj školi za slabovidno dijete, ili ga izvlačiti iz redovne škole, pa organizirati posebno odjeljenje — izazivajući niz reperkusija ili pak infiltracijom pojedinih stručnjaka unutar tih škola rješavati na licu mjesta te probleme. Molim, kratko rečeno, to je vrlo složeno, ali sam opet uvjeren, ako nastavimo ovakvim razmatranjem i ovakvom sistematikom, sistematizacijom tih problema, ako ih budemo sukcesivno rješavali, da ćemo doći do cilja.

Prof. Terezija Dobrenić

Zahvaljujem na mogućnosti da u ovom trenutku diskutiram, jer mi se čini da se nakon pauze ova diskusija ne bi više mogla tako uklopiti. Htjela sam nadovezati na diskusiju druga Bana. Čini mi se da se općenito nadovezuje na sve grupe a pogotovo govorim o ovom stručnjaku za odgoj djece i omladine s *pup* — poremećene u ponašanju. To je jedan problem koji nikad neće nitko riješiti izvan ovog skupa ovakvog upravo kakav je sada, a to je pitanje lika defektologa, ne samo kao stručnjaka, nego i kao ličnosti, jer mislim da, bez obzira na tok razvoja u pojedinim strukama, ipak smo danas, kao i u drugim strukama, došli na taj nivo da znamo da u liku defektologa, bez obzira koje struke, troje moramo i morat ćemo ujedinjavati. To je s jedne strane poziv, dakle onaj entuzijazam koji nas nosi za izbor zvanja i kasnije u zvanju, nakon toga zvanje, tj. ono što nam daje struka i stručnost a uz to bogatstvo najvrednijih i najplemenitijih ličnih osobina, koje će nam omogućiti da to dvoje stavimo u funkciju. Mislim da je to sasvim sigurno. K tome nam se sada još nešto nameće, kad čujemo planove, a mi smo na našem području diskutirali o tome, ja vam mogu reći to, da smo na žalost morali konstatirati da od bivalentnih, od polivalentnih stručnjaka koji su odgovorili na anketu kod nas ovdje svi su bili ranije zaposleni na radnim mjestima, i studijem su ta radna mjesta i zadržali i mogli pozitivno odgovoriti na pitanje da im je ovaj studij dao i društveni ugled i mjesto i bolju materijalnu poziciju u pogledu njihova statusa. A što smo mogli konstatirati za preostalu polovicu koja je završila polivalentni studij, dakle koji su došli kao mladi ljudi, gimnazijalci i sa svojim oduševljenjem prišli ispočetka studiju jedne struke, želeći se u to zvanje uklopiti. Da od tih stručnjaka, njih 4 su također već bila na radnom mjestu, a samo jedan jedini od svih drugih je uspio steći novo radno mjesto i na njemu ostati, jer neki su ga stekli, a na njemu nisu mogli postati zbog razloga koje smo prije u zaključcima rekli.

I prema tome moramo razmisliti o problemu, kojim snagama i koga omogućiti, da mladi koji se tek odlučuju, a takvih će sve više biti, mogu zauzeti ona radna mjesta i da mi opravdamo svoje društvene zadatke i svoje posto-

janje. Mislim da je to jedan važan problem. Meni se ovdje nameće još nešto a to je, da uz osiguranje i pozitivnih zakonskih propisa trebat će još nešto jer se ne radi samo o tom pravnom statusu.

Status defektologa u sebi uključuje još niz drugih elemenata, koji deklarativno možemo reći da postoje, ali u stvarnosti su vrlo raznoliko ostvareni u praksi. Morat ćemo nastojati, da kao i stručne službe, osiguravamo i ostale elemente statusa, pa i materijalnog statusa, koji se ne sastoje samo u plaći koju možemo izboriti aktom o sistematizaciji i drugim adekvatnim mjerama. Tko može osigurati, ja govorim o svojoj specijalnosti u uvjetima nepovoljno locirane ustanove, pitanje stana za defektologa? Drugovi i drugarice vjerujte mi, da kad se radi o tome da se stan dobije, da ga dobije prije svega nastavnik praktične obuke, pa onda nastavnik, a onda defektolog, kako može. Ne zaboravimo da su mlade generacije, koje su u poletu i zanosom ponesene, i živi ljudi koji imaju i svojih osobnih problema, da će ih morati rješavati, morat će zasnivati svoju obitelj, morat će naći svoja rješenja. Teško je lutati, ja ovdje gledam prisutne studente, od mjesta do mjesta kao beskućnik, a da nitko to ne vidi. To su konkretni uvjeti. U toj dihotomiji koja se javlja u pogledu lične slobode i društvenih potreba. Mislim da je to uloga i ove VDŠ i da mi u tom pravcu nastupamo, da im dajemo potrebne osnove, da shvate svoje društvene zadatke. Postoji granica u kojoj može samo entuzijazam rješavati nešto i postoji jedna društvena obaveza, da mi nekoga i kao zvanje prihvatimo i da mu damo odgovarajući status s tim preduvjetima. Za našu strukturu su to konkretni problemi. Tu su i problemi da imamo otvorena radna mjesta koja su nepopunjena, a naši defektolozi ne rade na tim mjestima. Vi ćete me osloboditi odgovara na to, koliko se daleko može ići u tim neriješenim dilemama, zašto netko ne ode na radno mjesto nekuda, pa čeka na drugo radno mjesto ovdje. To su složena pitanja, ali je sasvim sigurno da u društveni angažman, smatram, mora ući — a meni je drago što su naši studenti ovdje — uz osiguranje pozitivnih propisa i osnovnih materijalnih uvjeta koji zadiru u status jednog čovjeka, svakog čovjeka ovdje, i ta društvena svijest o tome da moramo naći sklad između svojih ličnih interesa i društvenih potreba. Inače ne možemo opravdati ovo svoje postojanje.

Sigurno je, da na svim područjima nije jednako bitno, kakvu kadrovsku politiku vodimo. Ta kadrovska politika zadire u djelokrug svih faktora koji na tome sudjeluju — u djelokrug ustanova sa svojim normativnim aktima, u djelokrug resora koji mogu pomagati u tome, ali i u djelokrug užih sredina gdje je to potrebno. Prema tome, mi nismo sve, o čemu smo diskutirali, mogli formulirati u zaključke, jer bismo vas zamorili, mi bismo ponovili ono što smo kroz trosatnu diskusiju jučer filtrirali. Sigurno je da na tim područjima gdje je to akutnije, morat će se vidjeti i jednom pametnom politikom stipendiranja rješavati pitanja da ljudi ne budu u pogledu socijalnog statusa svi stavljeni u iste situacije, da se moraju vraćati u nove nepoznate sredine, nego da se tome već od početka planski priđe pa da mi dobijemo takav sastav kadrova, unaprijed ponuđen, ali stipendiran, koji će se moći i morati i htjeti vratiti u sredine iz kojih je proizašao.

Dalje jedno pitanje koje je važno — društveno pitanje, to je i stručno pitanje, a to je: kakve kandidate nakon ponuđenog birati. To je osjetljivo za sve defektologe od kojih se zahtijevaju takva najplemenitija i najbolja lična svojstva. Na našem području to je posebno pitanje, s obzirom na opterećenje,

s obzirom na kategoriju djece i omladine s kojom treba raditi. To je pitanje selektivije pri prijemu kandidata za kojeg smo mi sasvim svjesni da ne može biti isključivo na osnovu intelektualnih svojstava, nego i na osnovu ličnih svojstava pa i društveno-moralnih osobina.

Nadalje jedno pitanje koje u sadašnjim zakonskim uvjetima ne možemo do kraja riješiti, ali o njemu moramo razmišljati. To je pitanje selekcije i u toku studija, jer netko može biti vrlo dobar čovjek a neprikladan za to zvanje, a to tek saznaje u toku studija. I nadalje još ono pitanje koje je tu kod nas, da čak nastupa i potreba selekcije kod gotovih ljudi, diplomiranih, koji ne mogu podnijeti teret otežavajućeg rada s tom kategorijom djece, i u tom smislu smo mi i pledirali za to da ne bude samo monovalentni, čisti defektološki studij, nego kombinirani s jednom strukom, jer taj stupanj humanosti je potreban da čovjek nakon završenog studija ne mora ispočetka početi studirati, ako zbog bilo kakvih pritisaka ne može podnijeti rad s tom kategorijom djece i omladine.

Predsjedavajući

Smatram da će se i te sugestije morati uzeti u obzir za zaključke. Pročitao bih telegram koji smo dobili od Udruženja distrofičara Hrvatske: »Pozdravljamo sve učesnike ovog Savjetovanja i želimo puni uspjeh u radu — Udruženje distrofičara Hrvatske«.

Prof. dr Sulejman Mašović

Sreća je da sam ja prvi, jer ja sam kratak u pričanju, a u radu — dugo radim. Cijenjene kolegice i kolege, samo nekoliko konkretnih prijedloga, jer je toliko novog i bogatog ovdje predloženo, da smatram da je ovo veoma uspjelo Savjetovanje i da će nam poslužiti vrlo korisno u narednom periodu. Čini mi se da je Savjetovanje preraslo iz običnog dogovora završenih studenata u jednu kadrovsku konferenciju o čitavom problemu defektologa koja, kako se ovdje dijalektički može sagledati i ne može se izolirano promatrati, nego je stvar općenitog našeg razvoja i predmet dogovora svih nadležnih faktora. Čini mi se da primaran zaključak — podržavam onaj prijedlog dr Skaberne-a da zaključci moraju biti zaista dobro pripremljeni — da bi jedan od prvih morao da bude: neophodna suradnja svih zainteresiranih faktora, prvenstveno svih triju kadrovskih škola, svih zavoda za školstvo, Saveza defektologa kao stručne organizacije naših kadrova, i drugih zainteresiranih, kao i naših ustanova koje te kadrove primaju u razmatranju ove problematike, u traženju praktičnih i stručnih rješenja. Koje forme naći? Ja mislim da to ne možemo ovdje riješiti. Ali je neophodno da se ova izolacija i ovaj parcijalni rad, koji je do sada djelomično prisutan, i inače u nas u rehabilitaciji uobičajen, da se on nekako prevede u viši stupanj stalne suradnje na izučavanju tog problema.

Drugo, što proizlazi iz ovoga, da se neprekidno analiziraju potrebe našega društva za defektološkim kadrovima, ne samo na pedagoškom planu, nego od klinika, dijagnostike, osnovnih škola, zapošljavanja, te drugih područja, gdje je evidentno da su defektolozi veoma potrebni. Oni nažalost nisu uvijek prisutni, bilo zbog otpora tih ustanova, bilo zbog nerazumijevanja, ali mislim da moramo biti samokritični, i zbog toga što mi možda

nismo dovoljno pripremili ljude za ta područja rada. Susrećemo se često s jednim objektivnim stavom — defektolozi nisu pripremljeni da rade u komisiji za kategorizaciju, u zavodu za zapošljavanje ili u zaštitnoj radionici. Mi ne možemo nikako zaboraviti da oni, koji primaju defektologe moraju da nam kažu šta i kako žele da budu osposobljeni. Te sadržaje profila defektologa trebalo bi prenijeti u naše programe i davati one materije koje su njima neophodne.

Treća stvar — da bi se olakšalo ovo zapošljavanje studenata, koje na žalost u nekim smjerovima dosta zapinje, mislim da bi trebalo da se programski i opet zajedno malo više poduzima. Samo Savez defektologa i druge stručne invalidske organizacije, trebalo bi da dadu poticaj da se ljude priprema, kad su u III ili IV godini, da se traže ta mjesta, i da se vodi borba za takva mjesta. Ima često stavova: ni jedan fakultet ne treba da se brine za svoje kadrove. Mi to možemo kazati za medicinu i pravo, koji su 300 ili 400 godina stari, ali novi fakulteti, kao što je iskustvo pokazalo i sa socijalnim školama, moraju voditi računa i pomoći studentima (a naročito stručne organizacije) da se takva mjesta pronalaze i osvajaju.

Ovdje je malo govoreno o stručnom usavršavanju. To možda nije direktni predmet našeg Savjetovanja, ali smatram da svi defektolozi koji su završili, trebali bi od ove naše škole, kao vrhunske institucije na ovom području, skupa s dvije druge kadrovske škole razraditi jedan sistem da zajedno sa zavodima za školstvo, našim studentima, kao što je to običaj u Americi ili još u nekim zemljama, neprekidno, preko ferija pružamo što je novo u nauci i u praksi u svijetu. Tim više, što mi imamo malo časopisa, a i to malo što imamo ne čita se dovoljno. — Redakcije se žale da naši defektolozi često puta nisu ni pretplaćeni. — Mi imamo niz časopisa koji jedva životare i to sa dotacijama. Istakao bih lijep primjer Slovenije, koja na primjer ima »Zbornik« — časopis koji je na visokom nivou, a izdaje se za problematiku *mnr*. Svi defektolozi Slovenije obavezali su se da budu pretplatnici tog časopisa. Za naš časopis »Pregled« — moram da kažem, da nažalost ima jako malo defektologa-pretplatnika. Istina, škole i ustanove ga dobivaju. Časopis je materija koja donosi najnovije stvari i ako vi želite da mi razvijamo literaturu, vi nam morate pomoći.

Mi dobivamo ogromne materijale. U zadnjih nekoliko godina dobivamo takve naučne projekte, posljednja otkrića! A kad se postavi pitanje publiciranja, slijedeće komercijalno pitanje je — tko će to kupiti — a taj otkup je vrlo, vrlo malen i ne isplati se. Ne može se očekivati ni od Saveza defektologa ni od škola da proizvode, a da drugi ne kupuju. Ne treba spominjati primjer liječnika, koji ako hoće da drži predavanje u klubu liječnika, mora da zna kakva je operacija prošlog mjeseca bila u Lenjingradu ili u Parizu itd. Defektolog u današnjem vremenu mora pratiti sva zbivanja na svom području, a on to može samo čitajući. Čitati znači imati dostupnu literaturu.

Nadalje predlažem, da se utjecaj defektologa i naših škola, naših organizacija na zakonodavstvo mnogo više poveća. Mi se često žalimo da zakoni izlaze a da defektologe nije nitko pitao. Stvarno ima niz zakona kojima su donijete stvari koje nama ne odgovaraju, jer je taj propis pisao neki referent ili činovnik koji nije znao. Evo jedan tipičan primjer. Sada se donose propisi za kategorizaciju. Koncem 1971. prestao je važiti stari pravilnik i sad je

prenijeta obaveza na sve republike i pokrajine da hitno donesu svoje propise. Tri su republike izradile — Makedonija, BiH i Slovenija. Ti se pravilnici toliko razlikuju jedan od drugoga, u njima ima takvih stvari preko kojih se ne može preći, naročito u definicijama i terminologiji. Ali, nije se našao defektolog da učestvuje već kod tih prvih nacрта. Mi na školi nismo te stvari od njih dobili i sada se pitamo: Šta to znači? Ako mi želimo da se zakoni podese, da otvorimo mjesta defektolozima, da se problematika tretira na novi način, mi moramo kod toga biti prisutni, od našeg Saveza, od ustanova pa nadalje.

Ista je situacija sa zaštitnim radionicama. Već preko dvije godine postoji mogućnost da republike donesu propise o zaštitnim radionicama. Opet, osim Slovenije, mi ni jedan stručni elaborat nismo dobili za zakonodavne organe. Izglasana su dva zakona koja su uopće nevažna, jer nije stručno ništa dato. Zakonodavna materija je takva, da je stručnjaci moraju pripremiti, izučiti probleme, a to mi moramo sami učiniti.

Nadalje, praksa ukazuje na neke profile novih kadrova koji nisu čisti defektolozi, ali su i defektolozi i drugi koji su u praksi neophodni.

Tako Holandija ima socijalne pedagoge za rad s odraslima mentalno retardiranima, pa i s gerontološkim slučajevima. Ili kao što Amerika ima one vocational-counsellor, to su ljudi koji rade na profesionalnom osposobljavanju invalidne omladine s čime se mi jako sukobljavamo kod predavanja tehnologije, crtanja, praktičnog rada i sl. Mi smatramo da će se vrlo brzo postaviti potreba tko će i kako te kadrove obrazovati, jer njih zavodi i druge institucije traže. Mislim da treba, npr. s Visokom industrijskom pedagoškom školom na Rijeci, s pedagoškim akademijama, dogovarati za te zajedničke kadrove.

I na kraju — mislim da bi ovo Savjetovanje trebalo pored ovih svih praktičnih rješenja predložiti, da naučni i stručni tretman pojačamo. Mi ovdje govorimo da li je defektologija struka ili nauka, je li mentalna retardacija posebna struka i nauka. Ovo je pitanje prisutno i u svijetu. Mi na svim međunarodnim kongresima imamo posebnu komisiju za terminologiju. U našim republikama terminologija je različita, mi jedno govorimo a drugo mislimo. (Recimo kod definicija mentalne retardacije i sl.) Mislim da bi ovakav skup trebao da — pošto mi još nemamo defektološkog instituta — nađe jednu formu jugoslavenskog dogovaranja, da donekle, koliko je moguće ujednačimo našu terminologiju, a definicije da razradimo. Jer ako mi kažemo da je nešto nauka, to nije dovoljno da mi mislimo da je nauka, mi moramo razraditi koji je predmet te nauke, koje su metode, koja su sredstva. Znamo kako se tome prilazi. Mi nažalost to nismo razradili. Mislim da su i kadrovske škole i druge institucije pozvane da se time pozabave. Sad su se počeli osnivati stručni centri nakon onog centra koji se bavi naučnim projektima o gluhoći u Beogradu. Mi smo sada u Zagrebu osnovali Centrar za *mr*, koji će preuzeti niz takvih zadataka. Mislim da bi škole s tim institucijama i s drugima morale da se dublje pozabave. Jer bez dobro proučene teorije struke, mi nećemo moći da napredujemo. A kad mi to budemo proučili, mi onda možemo lako nametnuti medicini i drugima ravnopravno mjesto za defektologa i dati mu status kakav odgovara iz te razrađene materije.

Predsjedavajući

Mislim da je kolega Mašović također pokrenuo vrlo interesantna pitanja o kojima treba voditi računa. Govorilo se da će se i na ovom zadnjem dijelu izlaganja nastojati ukazati na problem struke, odnosno defektologije kao nauke. Moram da kažem, da ipak postoje neki pokušaji da se defektologija definira i da joj se dade obilježje nauke. Ne znači, da su to najmudrija i definitivna rješenja. Postoje prijedlozi, o kojima eventualno, možemo da diskutiramo. Sigurno je, da je jedan od osnovnih problema s kojima se mi susrećemo, odnosno jedan od osnovnih problema u odnosu na kategorije s kojima se susrećemo, osobe, koje imaju poteškoće socijalne integracije. Mi tako postavljamo problem rehabilitacije, s kojim mi baratamo, koji proučavamo. Samo, razumljivo je, poteškoće socijalne integracije nisu dane za sva vječna vremena. Poteškoće socijalne integracije su uvijek ovisne o sredinama u kojima pojedinci imaju te poteškoće s integracijom. Zato je nužno, kako smo mi u našoj takozvanoj Općoj komisiji ili sekciji zaključili, da defektolog ne bude samo uski stručnjak, nego i društveni radnik. To znači, da prati kretanje društva i proizvodnih snaga, jer jedino u tom slučaju on može znati da uz promjene društvene strukture imamo i promijenjene poteškoće adaptacije odnosno društvene integracije. Ako tako postupamo, onda moramo doći do stanovišta da se defektolozi, odnosno defektologija neprestano mora baviti novim problemima. Mi smo u Komisiji za opće probleme zaključili da su preuske kategorije o kojima mi govorimo u vidu defektologije, u smislu klasičnih grupacija. Sigurno je, da defektologija ima i te kako ogromnih perspektiva za svoj razvoj. Razumljivo je da i o tim stvarima treba voditi, ja bih čak rekao, ne samo verbalnu, nego i publicističku diskusiju, jer bismo na taj način stručnije i bolje obrazložili svoje stavove. Znamo i sami, da često puta nešto kažemo, ali to nestane. Ako pak je to napisano, onda ostaje. i na taj način možemo kroz pisanu riječ daleko bliže i bolje približiti se raščišćavanju mnogih problema koji, ja bih se usudio da kažem, nisu raščišćeni. Sigurno je, da se moglo postaviti pitanje, da li je to struka, da li se ona sastoji od struke, da li je to nauka itd. Mislim da sami primjeri iz prakse pokazuju kako se tretira defektologija, odnosno defektolozi. To je isto kolega Mašović napomenuo. Defektolozi se ne konzultiraju u odnosu na stvaranje pravilnika o kategorijaciji, a to pokazuje samo to, da se smatra da je defektologija ancilla drugih nauka. Jer, daleko više i odgovornije mogu da na tim problemima rade psihijatri, psiholozi i ne znam koje druge struke, socijalni radnici recimo, no defektolozi. To nam ponovo pokazuje stav, ja ne bih rekao kompletnog društva, ali određenih društvenih struktura u odnosu na defektologiju i defektologe.

Vinka Baričić

Da uzmem učešća u diskusiji, ponukalo me izlaganje druga Žutinića i njegovog prethodnika, pa vas unaprijed molim da me ispričate ako budem neke stvari ponavljala, jer je kasnija diskusija donekle odgovorila na neka pitanja, koja su se meni u onom trenutku nametnula kao otvorena.

Ovo što ću izložiti, izložit ću sa stanovišta studenata. U toj diskusiji govorilo se o propustima i o prednostima ljudi koji su završili bilo filozofski fakultet, bilo prirodoslovno-matematički, bilo akademiju, koji uz dopunski seminar imaju prednost pred nama. Nama se postavlja pitanje, kao mladima,

kao onima koji ćemo sutra tražiti svoje mjesto u praksi, da li bi se i nama mogla pružiti takva mogućnost, pa da nas se primi na određena radna mjesta, a da nam se pruži pedagoški seminar. Sigurno bi nam svi rekli »ne«, i apriori bismo bili odbijeni. Ali onda se jasno nameće pitanje — šta su defektolozi, odnosno, koliko se drži do njihove sprema? To je jedno, a drugo; puno puta postavljamo pitanje, i uvijek se postavlja, postavljamo ga mi defektolozi: kako može bilo kakav dopunski seminar zamijeniti naš četverogodišnji, odnosno dvogodišnji, studij? Zašto mi onda studiramo? Jesmo li uopće potrebni da studiramo? Da li gubimo vrijeme? — Da li je moguće to dati u jednom dopunskom seminaru? Nažalost, oni zauzimaju takvo mjesto, oni rade u specijalnoj školi, rade u zavodu i priznaje ih se kao za defektologe. Oni se i prema vani deklariraju kao defektolozi, jer nikome ne piše prosvjetni radnik s dopunskim seminarom.

Ako je to utvrđeno propisom, mislim, da predmetni nastavnici imaju prednost, kad su bili defektolozi, odnosno naši prethodnici, starije kolege, da možda stave neku klauzulu u propis, ili u zakon. To bi možda olakšalo kasnije nama da se uključimo u posao. Što se tiče mjesta koja su možda otvorena direktno za nas defektologe, gdje nemamo takvih problema, gdje nije potreban predmet, možda u razrednoj nastavi i tome slično, često se susrećemo sa slučajem da dođemo tamo i da nam kažu — istina je, mjesta ima, ali nemamo novaca. Nama to ne rješava situaciju, jer ako se ne možemo zaposliti iz bilo kog razloga, bilo što poslodavcu momentalno ne odgovara naša sprema, ili što nema novaca, nama je konačni rezultat isti. I onaj entuzijazam, s kojim smo došli, i koji smo imali, i koji možda još uvijek imamo, sigurno će s time splasnuti, a znamo da često uspjeh i zalaganje u radu ovise velikim dijelom baš o tom entuzijazmu.

Predsjedavajući

Sasvim razumljivo, u odnosu na izlaganje kolegice Vinke koja je to vrlo lijepo postavila, u praksi ipak nikome ne piše, da je završio ovo ili ono — on radi. Doduše treba voditi računa i o tome, zašto ne postaviti i obratno pitanje? Konačno, ipak ne možemo čitav problem specijalnog školstva gledati, kao što možda i provejava i jedna određena intencija, isključivo kroz nastavu. Ne možemo taj čitav problem defektologa gledati jedino kroz školski sistem. Doduše, možemo kreirati radna mjesta defektologa u okviru specijalnih škola, ali ja ponovno naglašavam, mi ulazimo u neke izvjesne krajnosti i to zahvaljujući našim službama koje neprecizno donose neke propise. U Prosvjetnom vjesniku — u »Zakonu o srednjem obrazovanju«, ponovno bih htio pročitati, u čl. 34 postoji ovakva formulacija:

»Stručno osposobljavanje kao oblik srednjeg obrazovanja omogućava polaznicima stjecanje znanja i vještina za obavljanje određenih poslova i zanimanja. Osobe koje su završile osnovnu školu, a nemaju završeno srednjoškolsko obrazovanje, mogu se stručno osposobljavati za određene poslove i za aktivno upućivanje u društveni život i samoupravne odnose«. Ali u čl. 36 stoji slijedeće »Osobe ometene u fizičkom ili psihičkom razvitku mogu se neovisno o prethodno završenom obrazovanju odgovarajućim oblicima školovanja osposobljavati za određena zanimanja, primjerena njihovim fizičkim i psihičkim sposobnostima«. Sigurno je da je zanimanje daleko veća kategorija od pojedinih poslova. Prema tome oni su, mislim koji su ometeni u

fizičkom i psihičkom razvitku, sposobniji no što su drugi zdravi kandidati. Iz toga logički zaključak slijedi, a to praksa u krajnjoj liniji i nastoji da akceptira, pogotovo u onim sredinama gdje se želi pod svaku cijenu sačuvati stručna škola učenika u privredi, odnosno specijalna škola učenika u privredi. To je pogotovo na području *mr*, da bi na taj način stekli takozvani drugi stupanj obrazovanja, odnosno srednjoškolsko obrazovanje i sada nužno tražimo da nastavnici-defektolozi koji predaju u tom usmjerenom obrazovanju u smislu stjecanja nekih određenih kvalifikacija, predaju određene predmete i na taj način kreiraju koncepte čitave škole.

Dr Skaberne

Šta je Škola učinila, kad je taj zakon izišao? Zašto ona nije odmah pismeno reagirala?

Predsjedavajući

Ja sam lično govorio — ja sam lično korigirao koncept koji je trebao ići na prihvaćanje i to ne u smislu službene osobe, nego privatno, jer Škola prethodno uopće nije bila konzultirana, a konačno ipak je izašlo onako, kako je bilo u prijašnjem tekstu. Mislim da ipak moramo konstatirati da neke intenzivnije kolaboracije nema. Ja, da se razumijemo, ne krivim samo organe uprave, nego također i upravu Škole. To samo pokazuje da mi moramo više kolaborirati i pokazuje da se Škola mora čim više otvoriti, a ne zatvoriti u svoje vlastite okvire. Ipak moramo da kažem ovo; Škola kao institucija možda ima krivo, ne može nametati neke izvjesne stavove na regularne upravne organe, nego ukoliko upravni organi smatraju za potrebno da se konzultiraju, Škola će uvijek pomoći.

Dr Skaberne

Ni jedan zakon koji se donese u cijelom svijetu, pa ni u Hrvatskoj nije vječan. To je jedno. Vi možete odmah čim je zakon izašao, ali pismeno, napraviti predstavku i onda je zadatak Škole i toga kome je to u interesu, da dobije na svoju stranu nadležne ljude. Stvar je zaista u komunikacijama. Tih komunikacija izgleda da je premalo. Vi bi to već mogli mijenjati, ili barem biti na putu da se mijenja.

Predsjedavajući

Meni se neprestano govori o tome. Sada kad budu prihvaćeni amandmani, onda će se i tako i tako sve mijenjati. Čekajmo amandmane! Ne mislim savezne amandmane, nego republičke. Ali što je najžalosnije, da ipak vrijeme prolazi. Kreiraju se institucije na pogrešnim koncepcijama, i onda će vrlo teško biti mijenjati te koncepcije, pa makar i usvojili nove koncepcije. Prema tome, mislim, — postoji, što vjerojatno moramo konstatirati, određeni defekt kolaboracije. Vi vidite i sami da smo mi namjerno u radno predsjedništvo uzeli predstavnika Društva defektologa Hrvatske. Nažalost nismo mogli uzeti i predstavnika Saveza društava defektologa Jugoslavije, jer predstavnik, koji se nalazi ovdje kod nas, nije diplomirani defektolog, a mi smo ipak htjeli da budu u predstavništvu oni koji su završili defektologiju. Bez obzira na sve,

možda i eventualne prigovore, mislim da će ova kolaboracija između Škole i Društva defektologa i dalje biti podržavana. Ovom prilikom ja bih se isto tako htio da zahvalim Savezu društava defektologa Jugoslavije, koji je preko svojih sekcija omogućio održavanje ovog Savjetovanja, jer su te specijalizirane sekcije SDDJ pomogle i materijalnom pomoći održavanje ovog Savjetovanja. Osim toga također i Republički fond za socijalnu zaštitu je svojom participacijom omogućio materijalnim priložima održavanje ovog Savjetovanja, jer sigurno je da Škola, kao samostalna institucija koja ovisi o budžetiranju, ipak nije u stanju da podnese sve troškove održavanja ovakvog Savjetovanja.

Slobodan Uzelac

Želim da shvatite moje izlaganje kao nastavak diskusije kolegice Vinke Govorio bih o tri stvari. Najprije jedan zaista principijelni problem teorije i prakse. Ja sam jučer bio ovdje strahovito iznerviran jednom kuloarskom izjavom: — praksa je jedno, teorija je drugo. Ja sam to iznio našoj grupi i nekako mi je laknulo, kad sam dobio podršku. Čini mi se da treba na neki način da zauzmemo zajednički stav i da ga provodimo do kraja. Ako je nauka — nauka, onda nauka ne samo da ne smije biti nauka sama za sebe, nego mora da raste na praksi. Isto tako da iz nje na svaki način izvire ta praksa, ali praksa kao praksa, a ne praktikizam. Molim da se o tom vodi računa. Naime, zahtjev da se u nauci — koja to nije — recimo, izmišljam sada, iz mentalne retardacije, uči kako treba otključavati bravu, onda to nije nauka, onda je to praktikizam. Čisti praktikizam. Praktikizam je krivo shvaćena praksa i čini mi se da uopće nije teško pametnom čovjeku na jednoj naučnoj zdravoj osnovi naučiti kako se otključava ta brava. Druga stvar — ekstremna, još dalje, praktikizam shvaćen kao nekakav krajnji pragmatizam u radu uopće. Mislim da se protiv toga treba zbilja oštro boriti. Dalje — defektolog u timu, defektolog u praksi. Diskusija o tome, da li defektolog, da li profil kadra treba da obuhvati u sebi i nastavni predmet. Mislim da to treba postaviti na jednu drukčiju osnovu, nego što je u nekim diskusijama ovdje bilo signalizirano. Treba poći od toga da je defektolog — defektolog, a ne nastavnik. Kako ćemo se mi boriti da nekakve greške ispravljamo opet greškama, pa da defektologa osposobljavamo da bude nastavnik, ja ne znam šta će taj defektolog kao defektolog u tom stručnom timu nastavnika. Podržao bih zbilja svesrdno prijedlog grupe u kojoj sam ja radio — socijalne patologije — da se osposobljava defektolog za one predmete, kroz koje će moći djelovati kao defektolog, a ne kao nastavnik, a to su odgojna područja fizički odgoj, muzički itd. Jedna pojava iz prakse vrlo me dirnula. — Informacija druga iz Titograda, koji umjesto da bude pionir, a to on i jeste, da se razumijemo, nalazi se u ulozi da bude tamo »posljednji Mohikanac« kao defektolog. Ne znam da li vam je to svima poznato, ali je to zbilja, jedan drastičan primjer. Još nešto o radu studentske organizacije u reformi Sveučilišta. Ja sam sticajem okolnosti dospio u novo studentsko rukovodstvo, koje je nastalo u novoj političkoj situaciji. Vi znate da je ranije rukovodstvo, ne ovo koje je sad bilo, nego ono još ranije, dobilo etiketu »sindikalističkog rukovodstva« i ja mislim da je ona bila sasvim ispravna. Ovo iza njega, koje je sad palo bilo je »političko« u onom krajnjem smislu. Mislim da je i ta etiketa ispravna. Ono je zapostavilo životne probleme studenata, — sasvim zapostavilo. Ovo pak koje treba da dođe, treba da radi

vjerojatno negdje u sredini između toga. Naša studentska organizacija je barem po svojim početnim najavama i stavovima najavila da će raditi na tom srednjem kursu. Reforma Sveučilišta treba, čini mi se, da dobije svesrdnu pomoć studenata — poznato je da studenti imaju jednu trećinu predstavnika u najvišem organu upravljanja Sveučilišta u Sveučilišnoj skupštini. Mislim da je prvobitni zadatak studentske organizacije na našoj Školi a i na Sveučilištu taj, da ne stvaramo kadrove radi kadrova, nego opet radi prakse. Ovo Savjetovanje je to potvrdilo. Treba podržati onaj prijedlog, da se svakih nekoliko godina održavaju ovakva savjetovanja. Ja bih taj prijedlog malo proširio, a to je već prije mene netko rekao, da se na neki način konzultiraju ne samo stručnjaci, svršeni defektolozi, nego i oni stručnjaci koji rade u timu u kojem radi defektolog, što znači socijalni radnici, liječnici, posebno pedijatri, psiholozi, koji rade na problemima socijalne zaštite u našem smislu i drugi.

Potrebno je da se postavi što defektolog može raditi. Prema sadašnjoj situaciji, a mislim da se situacija uvijek ponavlja, naša struka je tako živa, dinamična, kao što je prof. Kovačević kazao — svaki defektolog mora biti i društveni radnik i pratiti šta se god događa u društvu. To posebno vrijedi za nas iz socijalne patologije. Ti novi etiološki oblici — pojavnici oblici su veoma bitni i na njima se treba i poraditi. Svaka struka mora iznaći sebe, točno reći što hoće i što može. I ovaj elaborat što sam ga predložio, tu je kolega Baldo Ban i on može na tome poraditi. Može se osnovati jedna komisija pri Društvu defektologa uz suradnju s našom Školom, s Višom defektološkom školom u Beogradu, s kolegama iz Ljubljane, i da to bude na jednoj jugoslavenskoj bazi. Mi defektolozi radimo po cijeloj Jugoslaviji, tu nema nekih participacija, to je opća stvar. To je i ono pitanje usaglašavanja nastavnih programa, možda bi se moglo održati jedno defektološko savjetovanje svih defektologa Jugoslavije na proradi i na približavanju nastave predmeta, da ne bi kasnije došlo do raznih devijacija onih diskriminacija o kojima smo čuli jučer. Treba sve sagledati koncizno i točno poslije toga neće biti tih problema. Ovo što sam rekao, mislim da se kroz ovo može čuti glas defektologa u javnosti, jer mi možemo, kao što je rekao prof. Kovačević obaviti čiste publicističke diskusije na nivou društva. Tu su problemi koji su veoma, veoma bitni. Vidite u »Vjesniku« piše o penologiji, a to pišu ljudi koji nemaju veze s našom strukom. Oni mogu biti isključivo informativni. Naša struka je tako bogata materijom, široka, stvarno zanimljiva i ja uvijek zamišljam defektologa ne uskog, nego svestranog čovjeka, koji mora znati dosta sa svih područja. Tretman i rad u praksi to mu nalaže, drukčije ne može biti. Vratio bih se na nekoliko diskusija i to veoma kratko. Zadržao bih neke prijedloge. — Zaključci treba da budu puni, s puno činjenica, puno argumenata, redom svrstani oni vitalni i bitni, jer ako sada zapostavimo jedan element, kasnije će nam se to osvetiti, kasnije će nam se isti problem vratiti. Zato bolje sada, nego poslije. Pitanje studija po mom ličnom mišljenju zavisi od prakse, šta se traži u praksi, a zavisi i od koncepta svake studijske grupe na defektologiji. Mi ne možemo neku stvar generalizirati. Možda bi sadašnji tretman našeg studija trebao i ostati ovakav s nekim produbljenjima, ili s nekim razgraničenjima unutar struka. Kako smo vidjeli iz izlaganja drugova iz prakse, to je potrebno. Potreban je i taj polivalentni defektolog. Bilo je riječi — što je spomenu drug Baldo Ban — o defektologu za dijagnostiku. Mislim da je to stvarno potreba i da svaki defektolog po

struci mora biti i dijagnostičar. Treba poraditi na toj dijagnostici. U svakoj struci dosad nije bilo te dijagnostike, a toliko je potrebna za samu struku! Mislim da u zaključke stvarno uđe ovo pitanje defektološke dijagnostike kao jedan problem od vitalnog značaja. Založio bih se za pitanje defektologije kao nauke. To je isto jedno dosta spekulativno pitanje koje se može razmatrati, da li je defektologija struka ili nauka. Postoje medicinske nauke i niz nauka u medicini, a tako isto i tehničke nauke. Dakle ipak bi morali postaviti defektologiju s niz ovih specijalnosti koje već postoje u sklopu toga. Smatram da je to osnova od koje se mora početi. Ako se neka disciplina odvoji, da li je možemo smatrati defektološkom ili nedefektološkom, ako se to studira na defektologiji? — Pitanje prakse. — Drug Ban je još nešto spomenuo, ideja je dobra, da se nekako poradi s ustanovama iz prakse da i mi njima pomognemo kao oni nama. Npr. studenti idu tamo, oni daju primjedbe i te primjedbe su njima veoma korisne. Mislim da su te primjedbe uvijek konstruktivne, koliko sam ja dosad vidio. Odnos kadrova u praksi, ne znam koliko sam ja kompetentan i koliko poznam stvari, ali smatram da je kolega Žutinić dao jednostrano gledanje na stvar i na profil defektologa. Kod nas se ide za tim da se prevlada koncept defektologa koji sada radi. Mi ne smijemo zanemariti činjenicu da u praksi postoje isto defektolozi koji su nadograđeni. Međutim, treba stvarno odvojiti ono što je kod nas na sekciji za soc. pat. rečeno, a što može vrijediti za sve. Ako je defektolog, npr. u mojoj struci, odgajatelj, da li dolazi u pitanje odgoj ili obrazovanje. Treba razlučiti te stvari, da se zna šta je obrazovanje i šta odgoj, jer to se na terenu miješa. Tretman se postavlja s čisto obrazovnih pozicija, a odgojni moment se zapostavlja. To su dileme prakse koje se ne mogu nekim normativima predvidjeti. To se mora riješiti u samoj praksi. Ja bih se založio da društven status defektologa bude takav, da nam da neke vidne rezultate. Želio bih da pozdravim ovaj skup u ime studenata i stvarno mogu da vam zahvalim, jer smo mi u ova dva dana čuli dosta toga i osjećamo se kao da smo bili na izvjesnoj praksi koja je trajala mjeseca dana.

Josip Rački

Ovdje je drug sekretar Saveza društava defektologa Jugoslavije. Rekao sam usput, da ne bude neskromno, kao član predsjedništva i na neki način i potpredsjednik zamjenjujem odsutnog predsjednika. U svakom slučaju čitavo Savjetovanje je pokazalo da Savez društava defektologa iz ovog može izvući vrlo mnogo zadataka za sebe. Zavarali bismo se kad bismo i za čas mislili da taj Savez čini forum, bilo Savezni odbor, bilo odbori sekcija saveznih, bilo republički odbori, pa čak i odbori podružnica. Savez smo svi mi. Osnovno pitanje koje se postavlja u diskusijama između nas koji smo se eksponirali i trijezno odlučili o tome da preuzmemo neku od funkcija u Savezu, je pitanje kako privući cjelokupno članstvo na aktivnost. Iako dugo ne radim u Društvu defektologa, u jednom od njegovih foruma, da, mada ima izobilje primjera njegove vrlo vrijedne aktivnosti, jedno od centralnih pitanja je nedovoljna aktivnost članstva. Barem bi se to tako moglo zaključiti iz određenih postupaka. Mislim da raščlanjivanje ove teme ne bi danas doprinijelo ničem, nego je nama kao Savezu, kao republičkim društvima obaveza da tražimo puta i načina da stvarno u neposrednom kontaktu crpimo zaključke i dogovoramo metode kako ćemo neke stvari pokušati riješiti. Previše je problema ovdje danas dotaknuto a da bi se o njima moglo sve reći. Impresioniraju

jednako diskusije naših mladih kolega kao i vrlo dokumentirane trijezne i dobronamjerne diskusije (starijih) kolega iz prakse, koji su, istina, koji put malo i opterećeni počevši od mene, koji i nisam toliko star. Mislim da problema kakvi su danas ovdje istaknuti, ne samo da će biti sutra, bit će i prekosutra. Jer, netko je ovdje rekao, živimo u jednom dinamičnom društvu, u kojem se nije jednostavno od danas do sutra, prilagoditi složenim zahtjevima, koji se postavljaju pred svakog od nas, pa tako i pred našeg somatopsihički ometenog, koji nam je povjeren na osposobljavanje. Zakonodavstvo kao dio toga je vrlo delikatna materija. Danas nema potrebe triput ovdje podvući, kako bi trebalo da je ono proizvod, naravno ja imam u vidu jurističku stranu, prije svega ispravnih stručnih gledanja na te probleme. Zašto to nije tako? Da vam budem iskren, ne znam ni ja zašto nije tako, jer je u izradi pravilnik, ali do danas nitko nije pozvao Društvo defektologa. Barem ovdje kod nas u Hrvatskoj, da kaže što ono misli o tom prijedlogu akta o dijagnostici ili kako će se on zvati, pa da nekako pokušamo vidjeti u okviru toga i sebe. I ne samo pravilnik; i spomenuti Zakon o srednjem obrazovanju i spomenuti bi se moglo podosta i drugih zakonskih propisa. Nekako su se, a vjerujem dešava se to i drugima, često puta donosili propisi, a da nisu bili dovoljno u toku i dovoljno konzultirani.

Opravdana je bila primjedba dr Skaberne-a, koju je uputio Školi. Uputio ju je i mogao je uputiti u isto vrijeme i Društvu defektologa Hrvatske, koje je također moralo znati između onih redaka pročitati što je posao a što je zanimanje. Međutim, čini mi se da taj problem, kao i ostali problemi, koje ne bi trebalo podcijeniti, moraju prije svega biti riješeni na jednoj drugoj osnovi, koja daje, jedinu solidnu garanciju da mogu i ostale stvari biti dobro rješavane. To je kroz način formiranja i obrazovanja nas samih. Treba da budemo dobro i adekvatno stručno pripremljeni, a danas i jučer smo se dogovarali o tome; da budemo društveno orijentirani. Da me se dobro shvati — društveno orijentirani što je danas ovdje rečeno. Sjećam se diskusija profesora — Zovka. — Usput bih rekao da smo mi profesore VDŠ našli u Republičkom odboru Hrvatske u adekvatnoj ulozi kao suradnike. — Mi se pokušavamo sasvim sigurno približiti njima i oni nama. Ako budemo tu orijentaciju imali, onda ćemo znati pronaći načina da se suprotstavimo propustima kojih ima i da izbjegnemo propuste kakvih je bilo. Ja bih vas lijepo molio da ovo ne shvatite kao istup radi toga da se jedan forum tek tako izrazi, nego kao duboko moje uvjerenje. Masa stvari se može riješiti, ali opet kažem, nikako, nikad neće biti uspješno riješene, ako ne budemo svi rješavali. A svi rješavati možemo i kroz pisanu riječ i kroz usmeni doprinos koji neće biti samo na našem stručnom skupu već koji puta i s onog mjesta s kojeg nastupaju i drugi građani. Premalo je defektologa danas u različitim tijelima koja odlučuju o zakonskim propisima. Nitko taj položaj defektolozima ne može osigurati, ako se oni sami ne nametnu. Tvrdim da je dovoljno povući na dva područja takve paralele. Pokušajmo vidjeti koliko socijalnih radnika sjedi u Socijalno-zdravstvenom vijeću Sabora ili skupštini? Koliko prosvjetnih radnika sjedi u Prosvjetno-kulturnom vijeću? Imajući to u vidu — koja populacija stoji iza nas i koju populaciju predstavljamo mi? Utvrdit ćemo da smo mogli vlastitom aktivnošću izboriti priznati status. Nikako se nemojmo potcijeniti. Nastojmo biti realni i objektivni i u obranu kolega, koje su danas naši mladi kolege ovdje možda u određenim segmentima njihovih diskusija nepotpuno shvatili. Oni se možda nisu dovoljno už-

vjeli u praksu, pa možda koji puta nedovoljno kritički sude o nekim stvarima do kraja. Oni nastoje čuti što širi ljudi, ali praksa kakvu smo stvorili nažalost je u velikoj mjeri i nama onemogućila da se dinamičnije ponašamo. Uz pomoć svih to će ipak biti moguće.

Marija Lipušić

Javljam se u vezi s daljnjim stručnim usavršavanjem diplomiranih defektologa. Prije svega u vezi s problemom posebnog, individualnog neorganiziranog stručnog usavršavanja. Ono bi po mom mišljenju, moralo naći značajnu bazu u dobro organiziranoj dokumentarnoj službi, a koju, koliko mi je poznato, još nemamo na području Jugoslavije. Mislim da je za to najbolje i najprikladnije mjesto VDS koja bi ljudima najbolje dala npr, podatak gdje se može dobiti, otkuga da nastavim rad na području toga i toga problema. Tako se događa da mnogi ambiciozni mladi stručnjaci počinju iznova. Ja bih na taj način znala do kuda smo došli, na što da se oslonim, otkuda da nastavim. Znam da je utopijska misao da bismo organizirali službu na kompjutorski način — da pritisnem na dugme na kompjutoru i dobijem sve informacije. Ali jednom treba početi na taj način. Lično sam išla u ljubljansku univerzitetsku knjižnicu, koja ima značajno organiziranu dokumentarnu službu za mnoga stručna područja. Za naše, nećete vjerovati, kakva je stručna zbrka. Logopedija je pomiješana s *mr*, oštećenja vida su među psihijatrijom, samo ne tamo kamo spadaju po našem stručnom nahođenju. Zato završavam sa željom da bi možda u zaključke ušla potreba za dobro organiziranom dokumentarnom službom, koju bi vodili za to osposobljeni, najbolje, polivalentni defektolozi.

* * *

Predsjedavajući zahvaljuje na prijedlogu, ali ne zna da li smo mi u stanju da taj prijedlog ostvarimo. Ideja je vrlo interesantna.

Ivanka Špalj

Ja sam htjela odgovoriti na primjedbu kolege Račkog u odnosu na donošenje novog propisa za kategorijaciju. Sekretarijat za zdravstvo i socijalnu zaštitu je prema Zakonu o socijalnoj zaštiti Hrvatske dužan da zajedno s Republičkim sekretarijatom za prosvetu donese nove propise o kategorijaciji, koji će, nadam se, biti doneseni tokom 1972. godine. Kolega Rački je rekao da kod toga nismo angažirali Društvo defektologa odnosno pojedine sekcije. Sekretarijat je prvenstveno za stručni dio novog propisa angažirao drugostepenu komisiju za kategorizaciju odnosno stručnjake drugostepene komisije u kojoj su i defektolozi pojedinih specijalnosti. U XII mjesecu prošle godine formirane su stručne grupe za pojedine kategorije i voditelji grupa su upravo kolege defektolozi. Vjerujem da će kod razrade pojedinih definicija svakako konzultirati sekcije Društva defektologa. Za pravni dio je angažiran dr Novak koji će prema potrebi, kao i dr Marošević angažirati i ostale stručnjake.

Mladen Paunović

Nisam imao namjeru da uzmem riječ, ali ukoliko sam pogriješio molim za izvanjenje. Ipak čini mi se da tok ove diskusije donekle malo skreće u stranu. Možda griješim. Krajnja intencija defektološke nauke uopće i nas

svih ovdje, pa i VDS kroz kadar koji ona treba da osposobi i pripremi za rad i život u praksi je vraćanje, koliko je to moguće, svih onih slučajeva bilo koje kategorije ometenosti u normalu da se tako izrazim. Nemojmo sada dozvoliti da stavljamo pod imenitelj specijalno specifično itd. i ono što nije specijalno i time se udaljimo od one normale kojoj mi težimo da vratimo »izgubljeno jagnješće«. Defektolog treba da bude tako osposobljen mislim defektolog svakog profila struka za koje se osposobljavamo da to što je izgubljeno iz normale ma u kom vidu u granicama mogućnosti uz pomoć nauke i svoga znanja vrati koliko je to moguće i bar približi što bliže normalu. Nemojmo dozvoliti da srušimo taj most između ljudi i pedagoga u masovnoj redovnoj školi jer je i naša u izvjesnom smislu redovna i da taj most nekako uklonimo i da mi sebe smatramo nešto sasvim posebno van toga. Jer ipak mi imamo ono »specijalni pedagog«. Ostaje nama nešto zajedničko s njima. I ne bismo se tu trebali toliko udaljavati. Naši studenti moraju dobiti jedno opće pedagoško znanje a ne samo specijalno znanje. Ne možemo mi vratiti onu normalu što bismo je trebali vratiti.

Mirko Toljagić

Drugovi i drugarice ja želim samo priznati odnosno osjećam odgovornost da kažem, da sam danas tek zadovoljan odgovorom na pitanje koje sam jučer postavio. Sva dosadašnja diskusija, iako je jučer pokušano da se meni odgovori, kao da sam ja tražio da mi netko da medalju za zasluge kojih nema. Ja to ne tražim. Sigurno nitko od prisutnih tako ne misli. Govorilo se o tome da treba defektolog sam da prodre i da pokaže i sebe dokaže u praksi, da bude prihvaćen od onih koji ga još ne shvaćaju. Nemojmo se stiditi da priznamo, da je današnja diskusija pokazala kakvo je stanje u praksi. Ja se posebno zahvaljujem mladim drugovima koji su danas uzeli učešća u diskusiji, koji su mene bolje shvatili nego stariji.

Prof. Gojko Zovko

Ja vas neću zamarati. imao bih samo kratki prijedlog. Možda je to više podrška nego prijedlog. Pozdravljam mišljenje koje je iznio dekan, a koje mi u posljednje vrijeme vrlo intenzivno zastupamo u našoj Školi i vjerujem da ćemo na tome nastojati i dalje, a to je da VDS ostane otvorena prema vani, prema svima i da je spremna da prihvati i respektira sva pozitivna i razumna mišljenja i prijedloge, te da surađuje sa svim službama i svim pojedincima, a posebno s našim diplomiranim studentima. Ja mislim da u tom smislu mi možemo, izvinjavam se ako uzurpiram pravo, čak da ih pozovem, da u obliku pismenih prijedloga i bilo kojih prijedloga kontaktirate sa Školom i da se možete uvijek obratiti na Školu. To je prvo. Drugo — ja danas osjećam osobito zadovoljstvo u tom smislu što mi se čini da sve više dolazi do konstituiranja činjenica, mišljenja i stavova, pa možda i jedne teorije u smislu defektologije. Što dolazi do jednog cjelovitijeg pristupa cijeloj toj materiji. Što dolazi do angažiranja svih snaga koje se u toj oblasti nalaze. Predložio bih da defektologija kao cjelina, i kao kategorija i kao praksa, nastupa nasuprot društva i odgovornih društvenih faktora zajednički. Mislim da ćemo u tom smislu biti mnogo bolje shvaćeni i naš problem shvaćen kao ozbiljan društveni problem kojeg valja društveno rješavati. Svako nas usitnjavanje može voditi u suprotnu krajnost. — Treće, da bi se ostvarila ona ideja koju je potakla

drugarica Lipužič iz Ljubljane, koja je vezana za nastavak studija I stupnja na II stupanj u VDS. Smatram kao dopunu onom prijedlogu koji smo mi dali, da bi trebalo poraditi na usklađivanju zahtjeva u smislu kvalitete studija i zahtjeva koji se postavljaju na studente na svim školama u Jugoslaviji, a naročito na hrvatsko-srpskom jezičnom području. Kadar na tom području cirkulira, zapošljava se a mi nemamo ujednačene kriterije kod prijema, kod izbora kadra. Negdje se traže testovi ličnosti, testovi znanja, a negdje toga nema. Nemamo ujednačene kriterije u pogledu diplomskih radova, nemamo ujednačene kriterije ni zahtjeve na ispitu itd. Mislim da je to jedan od preduvjeta za približavanje, ukoliko je tu moguće nešto postići. Iznijet ću jednu osobnu impresiju. Ja sam zadnjih nekoliko godina bio član komisije za stručne ispite. Tu su bili i neki drugi kolege.

Tu su polagali naši svršeni defektolozi, profesori i nastavnici. Nadovezujem ovo na diskusiju kolege Toljagića i Račkog. Vjerujte da je moj osobni dojam, kao nastavnika koji sam na Školi predavao određenu materiju, bio taj, da nisam bio zadovoljan našim ljudima. Nisam bio zadovoljan u tom smislu, jer se dobija dojam da oni čekaju da im netko drugi nešto kreira stvori, osigura, neka viša instanca itd. Naglašavam, da je potrebno jače angažiranje subjektivnog faktora u smislu stjecanja znanja, interesa za struku, političko-društvenog angažmana, kao što je potrebno jače angažiranje zakonskih regulativa o kojima smo govorili. To ću ilustrirati primjerom. — Dešava se da student na stručnom ispitu ne zna koji defektološki časopisi izlaze na našem jeziku u Jugoslaviji, posebno na hrvatsko-srpskom jeziku. Da ne govorimo o stranoj stručnoj literaturi. Dešava se da ne zna najosnovnije organe u Skupštini, u Federaciji. Ili u svojoj ustanovi ne zna ništa o sistemu financiranja, ne zna koji samoupravni akt tamo postoji. Postavljam pitanje, kako će taj defektolog u školi gdje radi, ako je u specijalnom odjeljenju, da se nametne, a ja mislim da se treba nametati. — Ne mislim nametljivo, nastrojeno, nego nametati se znanjem, radom, dokazivanjem i samopotvrđivanjem. Dovolite još zadnju moju impresiju koja bi otprilike glasila ovako. — Imam dojam, prisustvovao sam na mnogo naših sastanaka Društva defektologa i saveznih i lokalnih itd., da se ovdje možda radi o jednom novom kvalitetu, da već nazirem jedan novi kvalitet i da smo napravili jedan skok. Ja želim da na tome ne stanemo. Mislim da je tu veliki prilog našeg visokoškolskog studija i bez obzira koliko se mi na njega kritički osvrtni, osjećam, da drukčije pristupamo problemima, da na jednom novom nivou diskutiramo i ja želim da u tome svi uspijemo. Mi na Školi sigurno očekujemo da će zapravo mladi kadrovi razviti defektologiju, a ne mi stari.

Drug Cvetković

Drugarice i drugovi! Savez defektologa je poklodnio veoma veliku pažnju ovom skupu tako da mogu da kažem i brojčano da ispred Predsjedništva i ispred Saveznog odbora prisustvuje 10 članova. Savezni odbor kroz organizaciju, iznalazi razne oblike stručnog usavršavanja završenih defektologa. On je u stalnom kontaktu s ovom našom Institucijom i na više naših skupova je konstatirano i vrlo visoko su ocijenjeni naponi i rezultati koje ova Škola postiže. Ovi zaključci koje smo danas donijeli su neobično značajni, ali to su zaključci koji se ne odnose samo na Visoku školu, to su naši zaključci. Ovi naši zaključci treba da se jednog dana razrade i da se pretvore u akciju

ne samo kroz Školu nego kroz sve republičke odbore i kroz Savezni odbor, a bit će nam kao dragocjeni dokumenat, kao dragocjeni materijal za međurepublički dogovor koji treba da se održi u Sloveniji, aprila mjeseca. Malo prije sam konstatirao, odnosno iznio konstataciju Saveza defektologa o visokoj ocjeni rada ove Institucije, a neobično me je obradovala i pozdravna riječ prodekana zagrebačkog Sveučilišta dr Požara, koji je u vrlo kratkom izlaganju rekao mnogo. To služi zaista na čast kolektivu ove Škole, a na jedan posredan način i svima nama. Biti hrabar, da se na ovakav način pozove narod na javnu diskusiju, da govori o jednoj kući, o jednom kolektivu, to znači biti istovremeno i siguran u sebe. Pošto je tako, ja vas molim da im vjerujemo i da im pomognemo i da im zaželimo da lijepo proslave desetogodišnjicu svog postojanja u narednoj godini. I na kraju da završim s »tramvajem«. »Tramvaj« je krenuo, drugovi i drugarice, on je neobično velik. Putnika može mnogo da primi — oko 4000 kartica imamo, svakome možemo da damo po jednu, a s ovim hoću da vas pozovem na suradnju za defektološki rječnik.

Predsjedavajući

Mislim da smo vjerojatno iscrpili diskusiju i dozvolite mi da damo, ne završnu ocjenu, ali ipak završnu riječ u vezi ovog našeg Savjetovanja. U prevom redu htio bih se zahvaliti svim aktivnim i pasivnim sudionicima Savjetovanja koji su bilo kako i na koji način doprinijeli, da ovo Savjetovanje uspije.

Još jedanput moram da se zahvalim Društvu defektologa Jugoslavije, a preko njega i svim sekcijama koje su materijalno potpomogle Savjetovanje, a također Republičkom fondu za socijalnu zaštitu. Mene diskusija druga Cvetkovića duboko dirnula, jer o tome sam mislio i htio sam nešto reći u završnoj riječi. Sigurno je, da davanje na javnu ocjenu svog vlastitog rada, u krajnjoj liniji je određena hrabrost. Rezultati svih diskusija konačno pokazuju da smo bili hrabri. Teško je da pojedinac sam sebe izloži javnoj kritici i da traži mišljenje od sviju, da li je njegov rad bio dobar ili ne. Mi smo to učinili.

Inicijativa koju smo dali Zagrebačkom sveučilištu, može poslužiti i drugima kao primjer. Ali na taj način idemo ka jednom progresivnijem osposobljavanju kadrova na kojima radimo i da ona sprema bude istodobno jedan regulativ nastojanja koje svi nastavnici nužno mora da imaju u vidu. Čini se da je jedan od osnovnih problema na Savjetovanju pokazao da postoje različita mišljenja u odnosu na profil kadrova. To je pozitivno. Ne možemo ići samo jednim smjerom kod osposobljavanja kadrova, već trebamo voditi računa ne samo o mišljenjima radi vođenja računa o njima, nego zbog toga, jer konačno, u krajnjoj liniji u odnosu na razvoj našeg društva trebamo kreirati nove kadrove prema postojećim potrebama. Isto tako, da vodimo računa o perspektivi, koju još uvijek ne znamo. I zbog toga možda nije loše da udarimo temelje osposobljavanja kadrova na taj način, da možemo daleko decidiranije da pristupimo formiranju kadrova, nego smo to do sada bili u mogućnosti. Jer praksa, satrašnja praksa, će tražiti nešto drugo. To ne znači da mi isključivo želimo da osposobljavamo kadrove samo za praksu i praktične potrebe, nego da imamo u vidu da svaki naš stručnjak, koji mora biti osposobljen za praktični rad, to mu je konačno i kruh u krajnjoj liniji, isto tako bude osposobljen da može da unapređuje defektološku teoriju, a također da unapređuje i svoju vlastitu praksu. To se može jedino na taj način

ukoliko mi kao nastavnici, odnosno Škola kao institucija koja ih formira, daje jednu širu spoznaju na defektološkom području, odnosno, kraće rečeno, ukoliko budu upoznati s defektologijom kao naukom.

Malo prije sam u diskusiji rekao, da je nužno potrebno da vodimo računa o osobama koje imaju poteškoće u socijalnoj integraciji: To znači da mi ipak ne možemo u krajnjoj liniji tretirati sve osobe koje imaju poteškoće u svojoj socijalnoj integraciji, jer se onda pretvaramo u svaštare. Svi mi imamo izvjesne poteškoće socijalne integracije, ali zato ne spadamo u područje defektološkog tretmana. Isto tako možda i svi mi koji nosimo naočale imamo neke poteškoće ali ne spadamo u područje defektološkog tretmana, ali ipak moramo uzeti u obzir one poteškoće integracije određenog stupnja koje spadaju u područje defektološkog tretmana. To znači — postoje pojedinci koji su možda intelektualno ispod prosjeka, ali ne spadaju u područje defektološkog tretmana. Tek jedino oni slučajevi, koji su ispod neke određene granice zaostatom intelektualnog razvoja. Tako je vjerojatno isto i na svim ostalim područjima. Zbog toga je nužno da se i defektolozi uključe u redigiranje određenih propisa u vezi kategorizacije. Prema nekim informacijama izgleda, da će prema novim prijedlozima pojedinih pravnih propisa, u odnosu na kategorizaciju, biti obuhvaćeni oni slučajevi koji spadaju u područje defektologije. I zbog toga moramo biti jako oprezni kada dajemo prijedloge ili pak analiziramo date prijedloge. U vezi s tim možda bi bila potrebna inicijativa VDS, da oni defektolozi koji ne rade u specijalnom školstvu, nego rade na raznim drugim područjima društvenog djelovanja, pošalju VDS opis svoga radnog mjesta, odnosno da nam nekako kažu, čime se sve oni na tim radnim mjestima bave, a koja nisu u okviru specijalnog školstva. Na taj način naši mlađi kadrovi mogli bi se upoznati, a to bi u mnogo čemu doprinijelo i nama samima kod kreiranja osposobljavanja kadrova. Na primjer, mislim da bi trebalo povesti akciju, a s kolegicom Švarc sam o tome razgovorao. — Znamo da je u okviru zdravstva i socijalne zaštite pokrenuto pitanje na jednom višem nivou, kako i na kojim radnim mjestima u zdravstvenim službama možemo ne samo zaposliti zbog zapošljavanja defektologa, nego i koju ulogu defektolozi u okviru zdravstvenih institucija mogu imati. Tim više što u zdravstvenim institucijama, a pogotovo u psihijatrijskim bolnicama postoje kreirana radna mjesta, samo još nisu definirane uloge. Mislim da tu defektolozi i te kako mogu da odigraju svoju ulogu. Isto tako kao u industriji, u dijagnostičkim centrima, u upravi — itd. — Bilo je govora, a postoje i neki izvjesni zaključci u vezi s tim, da se mi češće sastajemo. Mislim da prijedlozi koji idu tim putem, da se možda uključe i drugi stručnjaci u ovakva savjetovanja, ne bi možda donijeli adekvatne rezultate. Vjerojatno bismo mogli modificirati svoja mišljenja u odnosu na naše buduće sastanke, odnosno savjetovanja na taj način, da uz pomoć Društva defektologa organiziramo savjetovanje gdje bi bili sakupljeni određeni profili kadrova. — Recimo oni koji rade u srednjim školama, oni koji rade kao odgajatelji, oni koji rade u praksi itd. Na taj način bi se daleko lakše mogli sagledati problemi na koje nailaze defektolozi pojedinih usmjerenja ili defektolozi koji rade na pojedinim radnim mjestima. Ipak, u odnosu na radna mjesta možda daleko više i zajednički problemi, no što su zajednički u okviru pojedinih specijalnosti.

Smatram vrlo pozitivnim prijedloge pojedinih diskutanata ili pak zaključke pojedinih sekcija za regularno nastavljanje studija I i II stupnja.

Samo moramo voditi računa o nekim drugim elementima. Mi moramo usuglasiti naša nastojanja, naš režim studija naš sastav, naša pravila sa svim tim kriterijima koji postoje na Zagrebačkom sveučilištu. Mi ne možemo biti izolirani kao institucija koja smo u sastavu Zagrebačkog sveučilišta, u okviru sveučilišnih koncepcija. Mi moramo usaglašavati naše područne potrebe. Prema tome to znači, trebamo uvijek imati u vidu sve ove zahtjeve, ali isto tako usaglašavati zahtjeve sa postojećim mišljenjima, regulama koje postoje u sveučilišnoj instituciji. I zato bi bilo nužno potrebno da naše kadrovske defektološke škole iz Beograda, Ljubljane i Zagreba usaglase cilj formiranja kadrova. Mi sada imamo vrlo različite koncepcije o tome što je defektolog i što defektolog treba raditi. Ako se nađemo na zajedničkom nivou, na zajedničkim koncepcijama, onda vrlo lako možemo usaglašavati i vrlo različite programe koji postoje. Mislim kao što su pojedini diskutanti istakli, da je ovo Savjetovanje uspjelo, Ja vam se u to ime, u ime kolektiva čitave Škole zahvaljujem.

OPĆI ZAKLJUČCI

sa Savjetovanja diplomiranih defektologa Visoke defektološke škole — Sveučilišta u Zagrebu, koje je bilo održano u Krapinskim Toplicama 14. i 15. siječnja 1972. godine.

1. Smatra se da je dosadašnji dijapazon defektološkog djelovanja u okviru klasičnih specijalnosti preuzak, te da bi trebalo uključiti u defektološko područje djelovanja i druge kategorije koje imaju smetnje u socijalnoj integraciji, a pogotovo starije osobe.
2. U reformi nastave na VDS u Zagrebu, treba voditi računa o zahtjevima koji proizlaze iz različitih radnih mjesta defektologa, koji rade u različitim institucijama (u prosvjeti, zdravstvu, soc. staranju, industriji u pravosuđu i drugdje).
3. Predlaže se da se defektološki studij na VDS organizira raznoliko, prema potrebama pojedinih struka — kao:
 - a) pedagoški smjer
 - b) rehabilitacijski smjer
 - c) predagoško-rehabilitacijski smjerUnutar pojedine struke, predlažu se ove moguće kombinacije studija:
 - a) monovalentni studij struke
 - b) bivalentan studij (moguća kombinacija dviju defektoloških struka, ili jedne defektološke struke povezane s jednim opće obrazovnim predmetom ili jednim odgojnim područjem, odnosno — povezivanje disciplina pedagoškog i rehabilitacijskog smjera)
 - c) polivalentan studij
4. Prvu godinu studija na VDS organizirati kao zajednički studij za sve studentske grupe i smjerove, kako bi studenti dobili opća bazična znanja i opći uvid u sva defektološka područja.
5. Prilikom reforme nastave treba voditi računa, da uz solidna teorijska znanja, student stekne potrebna organizacijska i praktična znanja za pro-

vođenje izvannastavnog rada, a osobito za organiziranje slobodnih aktivnosti.

6. Zbog boljeg povezivanja teorije i prakse, predlaže se poduzimanje potrebnih mjera za osnivanje demonstracijskih i eksperimentalnih ustanova pod stručnim rukovodstvom stručnjaka VDS.
7. Tokom studija intenzivnije osposobljavati studente za znanstveno istraživački rad na području defektologije.
8. Kako bi se ostvarili oni zaključci koji se odnose na formiranje defektologa na VDS u Zagrebu, potrebno je nastavne planove i programe proširiti novim disciplinama i modificirati postojeće novim sadržajima.
9. Za afirmaciju defektologa i defektologije, nužno je potrebno da defektolozi budu ne samo usko stručni, nego i društveni radnici.
10. Preporuča se da lokalni organi stipendiraju formiranje određenog broja kadrova, pogotovo u okviru onih specijalnosti koje se nalaze na njihovom području i u kojima se osjeća nedostatak kadrova.
11. Nužno je hitno pristupiti realizaciji reforme postojećeg sistema studija, kako bi se već u idućoj školskoj godini započelo s novim sistemom. Sadašnju prvu godinu studija treba po mogućnosti uključiti u novi režim studija.
12. U zajednici s kadrovskim defektološkim školama u Beogradu i Ljubljani razmotriti profil kadrova i u vezi s tim sagledati sve mogućnosti, uvjete i modalitete nastavka studija na drugom stupnju na VDS u Zagrebu, diplomiranim studentima prvog stupnja.
13. Perspektivno predvidjeti organiziranje poslijediplomskog studija pojedinih područja rehabilitacije osoba sa somatopsihičkim smetnjama.
14. Predlaže se da bi se najmanje svake druge godine organizirala savjetovanja u cilju razmjene stručnih iskustava diplomiranih defektologa u praksi. U takvim prilikama bi se učesnike upoznalo s najnovijim stručnim i znanstvenim dostignućima na pojedinim defektološkim područjima.

SUMMARY

MATERIALS FROM THE CONFERENCE ABOUT THE TRAINING OF DEFECTOLOGISTS

The Scientific-teaching staff of High School of Defectology, University of Zagreb made at its regular 65th session held on 9 March, 1971, the conclusion that High School of Defectology would organize a conference with graduated students of the bachelor's degree about the problems of training defectologists.

The aim of this conference was to obtain information from graduated teachers defectologists about the practical professional use of their studies for the further development of defectological practice and theory. It was also desirable to obtain opinions and suggestions for further improvement of teaching and system of studies at High School of Defectology in Zagreb. Another aim was to obtain an insight into perspective possibilities of further improvement of professional qualities of defectologists by means of state exams, corresponding seminars also after studies, as well as an insight into the social position of defectologists in society and at their place of work.

For the sake of the above, 366 graduated teachers defectologists from the whole area of Yugoslavia were interviewed. The answer to delivered questionnaire amounted to 77%. The obtained material was treated and an analysis of the results

of interviews was performed. In the introduction this material was presented to the participants of the conference by the dean of High School of Defectology.

The conference was held at Krapinske Toplice on 14th and 15th Jan., 1972, with participation of a great number of graduated defectologists, professors of defectological training schools in Zagreb, Beograd, and Ljubljana, representatives of The Rectorate of Zagreb University, Association of societies of defectologists of Yugoslavia and some Republican societies of defectologists, as well as representatives of numerous interested professional and governmental structures of education and sociale care.

The work of the Conference was performed in the form of plenary and sectional sessions. On the basis of the paper presented and very lively discussion the following general conclusions were also made:

GENERAL CONCLUSIONS

from the Conference of graduated defectologists of High School of Defectology in Zagreb, held at Krapinske Toplice on 14th and 15th Jan., 1972.

1 It is considered that the diapason of defectological acetivities within the frame of classical specialties has been too narrow up till now, and that other categories having disturbances in social integration, particularly older persons, schould be included into defectological activities.

2 In the reform of teaching at H. S. D. in Zagreb, requirements arising from different places of work of defectologists should be taken into consideration, as they work in diferent institutions (in schools, health institutions, social care, industry, administration of justice, and elsewhere).

3 It is suggested that studies of defectology at H. S. D. should be diferently organized, according to necessities of single professions, such as:

- a) pedagogical direction
- b) rehabilitation direction
- c) pedagogical-rehabilitational direction.

Within single professions, the following possible combinations of studies are proposed:

- a) monovalent study of the profession
- b) bivalent study (possible combination of two defectological professions, either one defectological profession connected with a subject of general education or an educational area, resp. combination of disciplines of pedagogical and rehabilitational direction)
- c) polyvalent study.

4 The first year of studes at H. S. D. should be organized as commen studies for all courses of studies and directions, in order to enable the sudents to acquire general basic knowledge and a general insight into all defectological areas.

5 When performing the reform of teaching, it schould get all the necessary organizational and practical knowledge to be aplied outside the teaching work, and particularly to organize free-time activities.

6 For the sake of better connection of theory and practice, it is suggested to take necessary measures for founding demonstration and experimental institutions under the professional governing of experts od H. S. D.

7 During their studies to train students more intensively for research work in the field of defectology.

8 In order to realize the conclusions regarding the training of defectologists at H. S. D. in Zagreb, it is necessary to broaden teaching plans and programmes with new disciplines and to modify the existing one with new contents.

9 For the sake of the affirmation of defectologists and defectology, it is necessary that defectologists are not only professional but also social workers.

10 It is recommended that local organs should give scholarship for training a certain number of workers, especially within the frame of those specialties which are on their area and where there is shortage of workers.

11 It is necessary to begin the realization of the reform of the existing system of studies as soon as possible, so that the new system could be started in the next schoolyear. The present first year of studies should be included into the new regime of studies if possible.

12 In connection with defectologists training schools in Beograd and Ljubljana to see the profile of workers and in connection with it to view all the possibilities, conditions and modalities of continuation of studies of bachelor's degree at H. S. D. in Zagreb, for graduated students of the first grade.

13 To foresee perspectively the organization of the post-graduate studies in single areas of rehabilitation of persons with somatopsychical disturbances.

14 It is suggested to organize conferences for the sake of exchanging professional experiences of graduated defectologists in practice at least every second year. In such occasions participants could learn about the most recent professional and scientific achievements in single defectological areas.